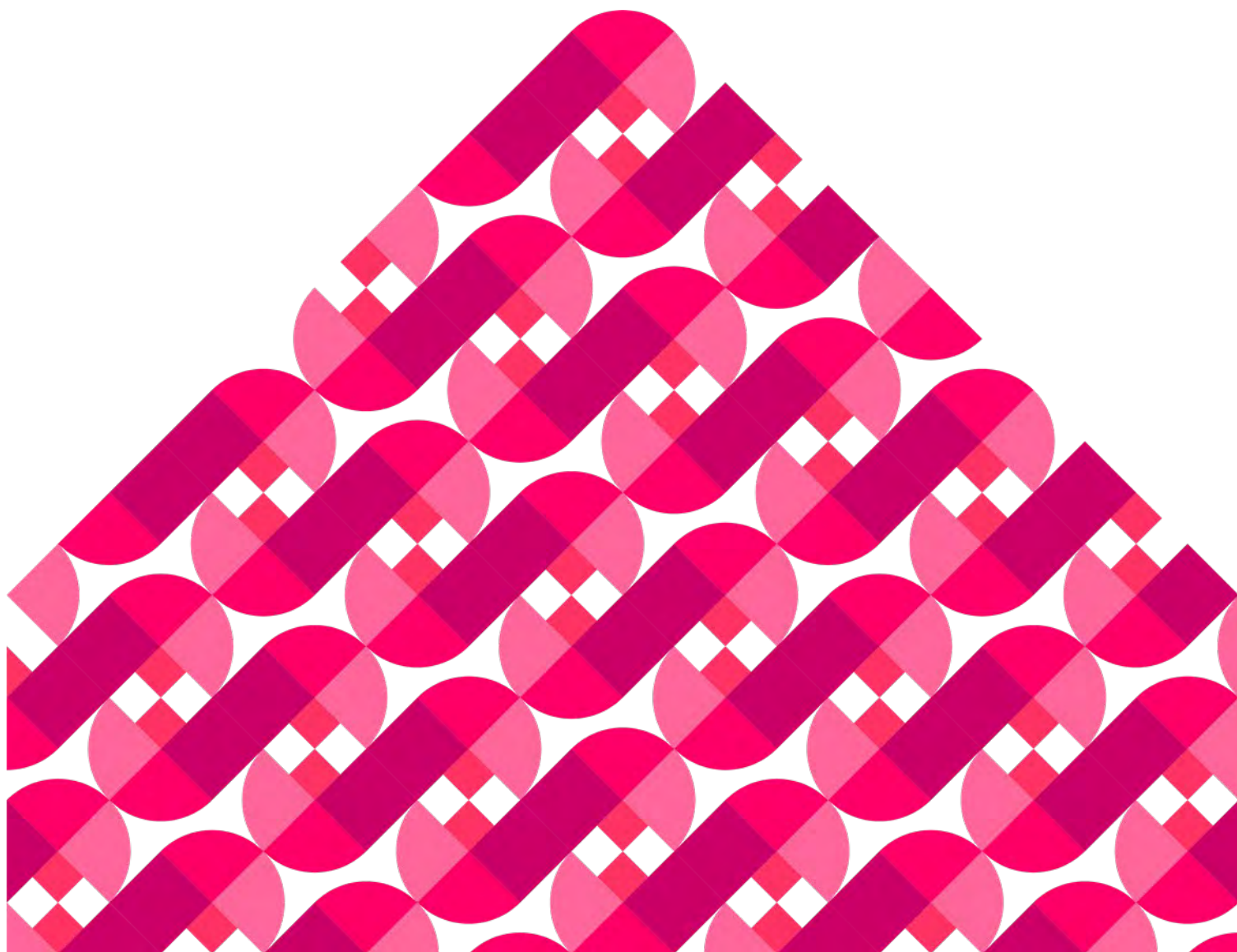

Om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och funktionsnedsättning

En kunskapssammanställning

Myndigheten för delaktighet arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.

Myndigheten för delaktighet, 2025

Om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och funktionsnedsättning - En kunskapssammanställning

Nummer 2025:17

ISBN: 978-91-989335-4-3

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.

Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

E-post: info@mfd.se

Telefon: 08-600 84 00

Förord

I oktober 2024 fick Myndigheten för delaktighet (MFD) i uppdrag av regeringen att bidra i ett myndighetsgemensamt uppdrag att stärka och främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Uppdraget samordnas av Folkhälsomyndigheten och inkluderar förutom MFD även Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Migrationsverket, Statens institutionsstyrelse och Brottsoffermyndigheten. Uppdraget löper under åren 2024–2028.

MFD:s del i regeringsuppdraget är att utifrån myndighetens verksamhetsområde bidra till ökad kunskap om SRHR med fokus på personer med funktionsnedsättning och därtill på rättighetsperspektivet. MFD har valt att inleda sitt arbete med uppdraget med att ta reda på och ställa samman vilken kunskap som finns om SRHR och funktionsnedsättning. MFD har i första hand haft intresse av att ta reda på vad som finns att lära i en svensk kontext, men har även varit intresserad av en internationell utblick.

MFD har därför låtit Governo ta fram denna kunskapssammanställning om SRHR och funktionsnedsättning. Såväl urval och presentation av fakta som analys och reflektioner i kunskapssammanställningen är Governos.

MFD vill tacka Governo för genomfört arbete. Kunskapssammanställningen är ett viktigt underlag och en bra utgångspunkt för MFD:s fortsatta arbete i regeringsuppdraget.

Liljeholmen i oktober 2025

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

Innehåll

Inledning	5
Syfte och frågeställningar	6
Centrala begrepp	6
Metodbeskrivning och källor	7
Avgränsningar och andra förutsättningar för arbetet	8
Disposition	8
Kunskap i en svensk kontext	10
Akademi och forskning	12
Statliga myndigheter	23
Regioner och kommuner	30
Civilsamhället	36
Övrigt	45
En internationell utblick	47
Övergripande arbete inom FN och EU	48
En överblick kring aktuell forskning	50
Internationella projekt och initiativ	53
Kunskapshöjande insatser och nätverk	55
Internationellt utvecklingssamarbete	57
Sammanfattande reflektion	60
Referenser	64
Bilaga 1. Sammanställning av goda exempel	79

Inledning

Myndigheten för delaktighet (MFD) har fått i uppdrag att bidra i ett myndighetsgemensamt regeringsuppdrag att stärka och främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Uppdraget samordnas av Folkhälsomyndigheten och inkluderar förutom MFD även Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Migrationsverket, Staten institutionsstyrelse och Brottsoffermyndigheten. Länsstyrelsen i Östergötlands län (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck), Uppsala universitet (Nationellt centrum för Kvinnofrid) och Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn) ska också bistå i arbetet. Uppdraget löper under åren 2024–2028.

MFD:s del i regeringsuppdraget är att särskilt fokusera på målgruppen personer med funktionsnedsättning och därtill på rättighetsperspektivet. MFD vill inleda sitt arbete med regeringsuppdraget med att ta reda på och ställa samman vilken kunskap som finns om SRHR och funktionsnedsättning.

MFD har gett Governo AB i uppdrag att ställa samman vilken kunskap som finns om SRHR för personer med funktionsnedsättning. Denna kunskapssammanställning är resultatet av Governos uppdrag.

Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande rapport är att bidra till ökad kunskap om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) för personer med funktionsnedsättning. Den sammanställda kunskapen ska ligga till grund för MFD:s fortsatta insatser och aktiviteter kopplat till regeringsuppdraget att stärka och främja sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter.

De övergripande frågeställningar som ligger till grund för uppdraget är:

- Vad är det aktuella kunskapsläget om SRHR för personer med funktionsnedsättning i Sverige?
- Vilken kunskap och vilka initiativ finns inom området SRHR och funktionsnedsättning utifrån ett internationellt perspektiv¹ som kan bidra med insikter och erfarenheter till arbetet i Sverige?

Centrala begrepp

Nedan följer ett par, för kunskapssammanställningen, centrala begrepp med efterföljande beskrivning:

- Med *funktionsnedsättning* menas i detta uppdrag alla typer av funktionsnedsättningar. Uppdraget ska utgå från Socialstyrelsens definition att

¹ I första hand Norden och EU.

- funktionsnedsättning är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga, och funktionshinder är den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.²
- När det gäller *sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)* ska uppdraget utgå från den definition som används i Sveriges nationella strategi för SRHR. Det vill säga att sexuell och reproduktiv hälsa är ett tillstånd av fysiskt, känslomässigt, psykiskt och socialt välbefinnande i förhållande till alla aspekter av sexualitet och reproduktion, och inte bara avsaknad av sjukdom, dysfunktion eller skada. Alla människor har rätt att fatta beslut om sina egna kroppar och ha tillgång till hälso- och sjukvård och andra hälsofrämjande insatser som stödjer den rätten.³

Metodbeskrivning och källor

Denna kunskapssammanställning utgår från befintliga kunskapskällor och har genomförts framför allt som en desktopstudie. Med syfte att på djupet belysa undersökningens frågeställningar har samtal med ett par forskare genomförts. Vidare har en representant från Governo deltagit vid samråd med funktionshindersorganisationer som MFD har arrangerat i syfte att ta del av insikter och kunskap inom området SRHR och funktionsnedsättning. Uppdraget genomfördes mellan december 2024 till och med mars 2025.

Vid genomförande av kunskapssammanställningen har vi haft ett brett angreppssätt och studerat material såsom litteratur, forskning, populärvetenskapliga artiklar, rapporter, handböcker, metodstöd, kunskapshöjande insatser, nationella projekt, nätverk eller goda exempel från andra myndigheter, funktionshindersorganisationer och länder.

För att identifiera relevanta kunskapsunderlag har vi genomfört systematiska sökningar i databaser och relevanta tidskrifter samt på internet. Vi har använt en kombination av sökord som exempelvis SRHR/sexuell hälsa/sexualitet/föräldraskap + funktionsnedsättning, på svenska, engelska, norska, danska och finska. Sökning efter kunskapsunderlag har även genomförts på specifik myndighet/region/kommun + SRHR. Identifierade källor har sammanställts i en Excel-fil och därefter kategoriserats i följande: forskning, uppsatser, populärvetenskapliga artiklar, rapporter (t.ex. myndigheter, intresseorganisationer med flera), litteratur, handböcker, metodstöd, goda exempel

² Socialstyrelsen, *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – Lägesrapport 2020*.

³ Folkhälsomyndigheten, *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning: en kvalitativ studie om erfarenheter av och reflektioner om sexualitet, relationer och internet*. 2020.

(tagits fram av till exempel myndigheter, intresseorganisationer med flera), nationella projekt/nätverk, biståndsinsatser, kunskapshöjande insatser eller övrigt.

De exempel och underlag som har valts ut och presenterats i föreliggande kunskapssammanställning berör båda begreppen i kombination. Därefter har söktträffarna översiktligt granskats för att bedöma relevans för kunskapssammanställningen.

Som stöd i att identifiera kunskapsunderlag har vi använt AI-verktyg såsom ChatGPT och Elicit (en AI-tjänst utvecklad specifikt för forskningsinhämtning). De källor som har framkommit genom användandet av AI har verifierats genom ytterligare sökning på internet för att säkerställa dess relevans. Resultaten vid användning av AI-verktyg kan variera beroende på användare, utifrån tidigare sökhistorik och den generella träningen som sker av AI-modellen vid kontinuerligt användande. Detta innebär att resultaten vid användandet av AI-verktyg har tolkats med försiktighet.

Avgränsningar och andra förutsättningar för arbetet

Då området SRHR är brett och innefattar många olika aspekter av att vara människa och mänskliga rättigheter har det varit en utmaning att avgränsa området. En viktig avgränsning har varit att fokusera på källor som specifikt tar upp personer med funktionsnedsättning relaterat till SRHR. Ibland har det framkommit källor som relaterar till SRHR men som inte tillräckligt specifikt lyfter personer med funktionsnedsättnings situation och/eller personer med funktionsnedsättning. I dessa fall har dessa källor som regel uteslutits.

Föreliggande kunskapssammanställning utgör ingen totalundersökning av arbetet med SRHR för personer med funktionsnedsättning, utan syftar i stället till att ge en översikt av befintlig kunskap inom området. De exempel som presenteras är valda för att illustrera olika tillvägagångssätt och insatser, men speglar inte nödvändigtvis hela bredden av arbete som bedrivs nationellt eller internationellt. Det som presenteras i sammanställningen kan därför ses som en utgångspunkt för vidare diskussion och utveckling snarare än en heltäckande kartläggning.

Sammanställningen av kunskapen i en svensk kontext är uppdelad utifrån olika centrala aktörer och vad de gör inom arbetet med SRHR och funktionsnedsättning. I vissa fall överlappar aktörerna varandra, exempelvis genom samarbeten och samverkan. Då redovisas en insats eller rapport vid den aktör som tolkats som huvudsaklig ansvarig.

Disposition

Efter detta inledande kapitel med bakgrund, syfte, frågeställningar och avgränsningar samt genomgång av ett antal centrala begrepp och genomförande ser dispositionen av rapporten ut enligt följande:

- Kapitel 2: I detta kapitel presenteras kunskapskällor utifrån en svensk kontext. Texten är kategoriserad på följande sätt: 1) Akademi och forskning, 2) Statliga myndigheter, 3) Regioner och kommuner, 4) Civilsamhället samt 5) Övrigt.
- Kapitel 3: Här presenteras kunskapskällor utifrån en internationell kontext. Texten är kategoriserad på följande sätt: 1) Övergripande arbete inom FN och EU, 2) En överblick kring aktuell forskning, 3) Internationella projekt och initiativ, 4) Kunskapshöjande insatser och nätverk samt 5) Internationellt utvecklingssamarbete.
- Kapitel 4: I detta kapitel presenteras en sammanfattande analys utifrån de kunskapskällor som framkommer i rapporten. Kapitlet innehåller reflektioner över vilken kunskap som har identifierats inom området samt områden där kunskap saknas.
- Kapitel 5: Referenser.

Kunskap i en svensk kontext

SRHR är en viktig del av varje människas liv, men för personer med funktionsnedsättning har området länge varit relativt osynligt inom samhällsdebatten och forskningen. Samtidigt visar flera undersökningar att personer med funktionsnedsättning generellt har sämre hälsa och livsvillkor än övriga befolkningen, vilket gör kunskap inom detta område särskilt betydelsefull.

Efter att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs 2006 har frågan om SRHR för personer med funktionsnedsättning fått ökad uppmärksamhet. Kunskapsutveckling och forskning har successivt ökat och bedrivs idag vid flera svenska universitet, myndigheter och organisationer.

Detta kapitel syftar till att sammanställa aktuell kunskap om SRHR och funktionsnedsättning i en svensk kontext och ger en översikt över forskningens inriktningar, myndigheter, regioner och kommuners arbete samt civilsamhällets insatser (se bilaga 1 för sammanställning av goda exempel i tabell). Föreliggande sammanställning syftar till att ge en övergripande bild av kunskapsläget i en svensk kontext och utgör således inte en heltäckande kartläggning.

Sammanfattningsvis framkommer följande i detta kapitel:

- SRHR och funktionsnedsättning har länge varit ett osynligt område, men får nu ökad uppmärksamhet inom forskning och praktik i Sverige.
- Forskning bedrivs främst vid Malmö, Lunds och Uppsala universitet – ofta med fokus på unga med intellektuell funktionsnedsättning. Framstående forskare inom området är exempelvis Charlotta Löfgren (Malmö universitet) och Julia Bahner (Lunds universitet).
- Statliga myndigheter så som Folkhälsomyndigheten, MFD, Socialstyrelsen, Skolverket arbetar med riktlinjer, kunskapsstöd och strategier för att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning.
- Regioner och kommuner spelar en central roll i genomförandet, till exempel via hälso- och sjukvård, skola, LSS-verksamheter och särskilda projekt.
- Civilsamhället och ideella organisationer som RFSU, RFSL, Funktionsrätt Sverige och FUB driver projekt, utbildningar och material som stärker rättigheter, synlighet och kunskap om sexuell hälsa.

Akademi och forskning

I detta avsnitt presenteras det aktuella forskningsläget kring SRHR och funktionsnedsättning i Sverige. Ett fåtal svenska universitet har en framträdande roll inom detta forskningsområde, där Malmö universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet utmärker sig. Nedan följer en översikt av aktuell forskning uppdelat per lärosäte.

Malmö universitet

Vid Malmö universitet bedrivs en betydande del av den svenska forskningen inom området SRHR i relation till funktionsnedsättning. En central forskare inom detta fält är Charlotta Löfgren, professor i hälso- och samhällsstudier med inriktning på sexologi och sexualitetsstudier. Löfgrens forskning inom området fokuserar till stor del på unga personer med intellektuell funktionsnedsättning, där studierna ofta berör internetanvändning, hedersrelaterade frågor, intersektionella perspektiv och sexuellt självbestämmande.⁴

Ett fokusområde i Löfgrens forskning är som nämnt unga med intellektuell funktionsnedsättning och internetanvändning. Inom detta område har Löfgren tillsammans med forskarna Martin Molin⁵ och Emma Sorbring⁶ från Högskolan i Väst publicerat ett flertal vetenskapliga artiklar. År 2015 exempelvis publicerade Löfgren med flera studien *T@ngled Up in Blue!: Views of Parents and Professionals on Internet Use for Sexual Purposes Among Young People with Intellectual Disabilities* som undersöker föräldrars och professionellas perspektiv på hur ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar (IF) använder internet för sexuella ändamål. Genom fokusgruppsintervjuer med föräldrar och yrkesverksamma inom området visar studien att unga med intellektuell funktionsnedsättning använder internet som en social arena för kärlek och relationer men har ofta svårt att förstå sociala signaler och risker, vilket oroar både föräldrar och professionella. Studien visar att internet medför både risker och möjligheter för unga med intellektuell funktionsnedsättning, men där föräldrar i allt högre grad betonar vikten av social samhörighet och möjligheter snarare än fokus på risk. Artikeln pekar på behovet av individanpassat stöd i stället för generella restriktioner.⁷

Även i artikeln *H@ssles and Hopes on the Internet: What Professionals Have Encountered in Dealing with Internet Use and Sexuality among Youths with Intellectual Disabilities* (2018) undersöker Löfgren med flera genom intervjuer med yrkesverksamma hur dessa hanterar internetanvändning bland ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning, särskilt i relation till sexualitet. Liksom i artikeln från 2015, identifierar studien att internet både erbjuder möjligheter och risker för ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning, där professionella ofta upplever en utmaning i att balansera mellan kontroll och att främja självständighet. Det finns en tydlig brist på strategier och riktlinjer för att hantera

⁴ Läs mer om Professor Charlotta Löfgren: [Malmö universitet: Charlotta Löfgren](#).

⁵ Läs mer om Professor Martin Molin: [Högskolan i Väst: Martin Molin](#).

⁶ Läs mer om Professor Emma Sorbring: [Högskolan i Väst: Emma Sorbring](#).

⁷ Löfgren-Mårtenson, L., Sorbring, E., och Molin, M., "T@ngled Up in Blue!" – Views of Parents and Professionals on Internet Use for Sexual Purposes Among Young People with Intellectual Disabilities, *Sexuality and Disability*, 33(4), 533-544. 2015.

frågor som sexuella risker, mobbning och säkerhet online, vilket leder till ett behov av mer stöd och utbildning för yrkesverksamma.⁸

Löfgren har under en längre tid bedrivit forskning kring unga med intellektuell funktionsnedsättning och internetanvändning. Hennes arbete inom detta område har således resulterat i flera publikationer än de ovanstående, däribland *Love in Cyberspace: Swedish Young People with Intellectual Disabilities and the Internet* (2008)⁹ samt *Relationships and the Internet: Internet as an area for love, sex and companionship for young people with learning disabilities* (2018).¹⁰

Ytterligare perspektiv inom Löfgrens forskning om SRHR och funktionsnedsättning är det intersektionella perspektivet samt hedersrelaterade frågor. År 2016 beviljades Löfgren bidrag från Riksbankens Jubileumsfond för att genomföra projektet *Sexualitet, genus och unga intellektuell funktionsnedsättning – utmaningar i ett mångkulturellt samhälle*.¹¹ Syftet var att syntetisera Löfgrens forskning om sexualitet och unga med intellektuell funktionsnedsättning ur ett intersektionellt perspektiv. Fokus låg på hur migration och varierande sexuella normer påverkar denna grupp. Dessutom undersöktes brister i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer inom anpassad skola, där undervisningen ofta är heteronormativ och könsstereotyp. Projektet baserades på 62 intervjuer med unga med intellektuell funktionsnedsättning samt personal inom anpassade skolan. Resultaten publicerades i tre artiklar:

- *It's their way of protecting them: Between care and control in an honor context for youths with intellectual disabilities* (2018). Studien undersöker skolpersonals syn på hedersrelaterade erfarenheter hos elever i anpassade

⁸ Löfgren, L., Molin, M. och Sorbring, E., H@ssles and Hopes on the Internet: What Professionals Have Encountered in Dealing with Internet Use and Sexuality among Youths with Intellectual Disabilities, *Papers of Social Pedagogy*, vol. 18, 2018, Hämtad från <https://www.researchgate.net/publication/323438054>

⁹ Löfgren, L., *Love in Cyberspace – Swedish Young People with Intellectual Disabilities and the Internet*, *Scandinavian Journal of Disability Research* 10, nr 2, s. 125-138. 2008.

¹⁰ Sorbring, E., Löfgren-Mårtenson, L., och Molin, M., *Relationships and the Internet – Internet as an area for love, sex and companionship for young people with learning disabilities*, i *Sexuality and Learning Disabilities: Practical approaches to providing positive support*, s. 133-144. 2018.

¹¹ Riksbankens jubileumsfond, *Sexualitet, genus och unga intellektuell funktionsnedsättning – utmaningar i ett mångkulturellt samhälle*, *Riksbankens jubileumsfond*. Hämtad från <https://www.rj.se/bidrag/2016/sexualitet-genus-och-unga-intellektuell-funktionsnedsattning---utmaningar-i-ett-mangkulturellt-samhalle/>

- skolan och visar hur unga med intellektuell funktionsnedsättning uppfattas som särskilt utsatta.¹²
- *We need “culture-bridges”: professionals’ experiences of sex education for pupils with intellectual disabilities in a multicultural society* (2019). Studien undersöker hur undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer inom anpassad skola påverkas av mångkulturalitet, och visar att skolpersonal saknar relevanta strategier och metoder för att bemöta de unga med intellektuell funktionsnedsättning som är i riskzonen för hedersrelaterade upplevelser.¹³
 - *Sexual and Reproductive Health and Rights (SRHR) for Everyone? Sexuality and People with Intellectual Disabilities* (n.d). Studien granskar hur begreppet SRHR tillämpas på personer med intellektuell funktionsnedsättning och identifierar hinder såsom heteronormativa attityder, kontrollerande omgivning, bristande sexualundervisning och osynliggörande av sexuella variationer.¹⁴

En genomgående röd tråd i Löfgrens forskning är unga med intellektuell funktionsnedsättning, deras sexuella självbestämmande samt möjligheter till kärlek och sexualitet. Exempelvis i artikeln *Killjoys and Thrilljoys – A Crip Theoretical Perspective on Sex Education in Special Schools* (2024) undersöker Löfgren sexualundervisning för elever med intellektuella funktionsnedsättningar ur ett crip-teoretiskt perspektiv. Den introducerar begreppen "killjoys" (de som begränsar sexualitet) och "thrilljoys" (de som främjar en positiv syn på sexualitet). Studien visar att sexualundervisningen för elever med IF ofta är otillräcklig och föreslår att genom att anta rollen som "thrilljoys" kan omgivningen lyssna på och stödja de önskemål som personer med IF själva uttrycker, vilket kan leda till en mer inkluderande och relevant sexualundervisning.¹⁵

Vidare publicerades 2009 Löfgrens bok *”Hur gör man?”: Om sex- och samlevnadskunskap i särskolan* som riktar sig exempelvis till personal inom särskola, habilitering och omsorg samt till anhöriga och andra intresserade. Boken

¹² Löfgren, L., och Ouis, P., It's their way of protecting them – Between care and control in an honor context for youths with intellectual disabilities, *Papers of Social Pedagogy*, nr 8. s. 14-35. 2018.

¹³ Löfgren-Mårtenson, C., och Ouis, P., We need “culture-bridges” – professionals’ experiences of sex education for pupils with intellectual disabilities in a multicultural society, *Sex Education*, 19:1, s. 54-67. 2019.

¹⁴ Riksbankens Jubileumsfond, Sexualitet, genus och unga intellektuell funktionsnedsättning – utmaningar i ett mångkulturellt samhälle.

¹⁵ Löfgren, L., ”Killjoys and Thrilljoys” – A Crip Theoretical Perspective on Sex Education in Special Schools, *Sexuality and Disability*, 42(3), s. 765–775. 2024.

hjälper läsaren reflektera kring ämnet och innehåller även stöd och inspiration för att leda samtalsgrupper för unga med intellektuella funktionsnedsättningar.¹⁶

Utöver detta är Löfgren även författare till ett flertal kapitel om SRHR och funktionsnedsättning som ingår i andra böcker. Exempel på dessa är kapitlet *Man kramas mest! Sexualitet och unga med intellektuell funktionsnedsättning* som återfinns i boken *Ungdomar, sexualitet och relationer* (2016)¹⁷ samt kapitlet *Om sex- och samlevnadskunskap i särskolan* som ingår i boken *Att arbeta med delaktighet inom habilitering* (2015).¹⁸

Ytterligare en person med koppling till Malmö universitet är Anna Hart, som är samverkansdoktorand vid Malmö universitet inom Forskarskolan för yrkesverksamma i socialtjänsten. Hart forskar på 50 procent och arbetar samtidigt som utvecklingssekreterare vid funktionstödsförvaltningen i Malmö stad med fokus på SRHR för målgruppen och dess stödpersoner.¹⁹ År 2024 publicerades Harts licentiatuppsats *Röster som vill höras - Sexuella erfarenheter, samtycke och samtal bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning* som baseras på två artiklar publicerade 2024 av Hart, Löfgren med flera.²⁰

- *A thin line between consent and abuse: Reflections on sexual experiences among Swedish young adults with intellectual disabilities*. Artikeln undersöker hur unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning upplever och förstår sexuellt samtycke. Genom 22 semistrukturerade intervjuer med individer i åldern 18–35 år identifierades fyra huvudteman: att skapa den sexuella scenen, sexuell självmedvetenhet, sexuell kommunikation och behovet av förtydliganden samt strävan efter balans. Resultaten visar att deltagarna har varierande sexuella erfarenheter och möter utmaningar relaterade till sexuellt

¹⁶ Löfgren-Mårtenson, L., *Hur gör man?: Om sex- och samlevnadskunskap i särskolan*. (Varberg: Argument, 2009).

¹⁷ Löfgren-Mårtenson, L., "Man kramas mest!" Sexualitet och unga med intellektuell funktionsnedsättning!, i *Ungdomar, sexualitet och relationer*, red. Elisabet Häggström-Nordin och Chris Magnusson, (Lund: Studentlitteratur, 2016) s. 141—158.

¹⁸ Löfgren-Mårtenson, L., Om sex- och samlevnadskunskap i särskolan, i *Att arbeta med delaktighet inom habilitering*, red. Kristofer Hansson och Eva Nordmark. (Lund: Studentlitteratur, 2015). s. 81—93.

¹⁹ Läs mer om Doktorand Anna Hart: [Malmö universitet: Anna Hart](#)

²⁰ Hart, A., *Röster som vill höras – Sexuella erfarenheter, samtycke och samtal bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning*, (Licentiatuppsats, Malmö universitet, 2024).

- samtycke, men också att de uppvisar en handlingskraft som bidrar till positiva sexuella upplevelser.²¹
- *Sharing Intimate Stories: Conversations with Support Network About Sexuality and Intimacy Among Young Adults with Intellectual Disabilities in Sweden*. Artikeln undersöker hur unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning i Sverige samtalar om sexualitet med familj, vänner och stödpersoner. Studien visar att dessa samtal är avgörande för att stärka deras sexuella självbestämmande, men ofta hindras av restriktiva attityder och brist på öppenhet. För att möjliggöra trygga diskussioner krävs en stödjande miljö, där faktorer som samtalspartners öppenhet och en trygg atmosfär spelar en central roll.²²

Även Jack Lukkerz, lektor vid Institutionen för socialt arbete vid Malmö universitet, har forskat inom området.²³ Lukkerz har främst forskat om sexualitet och HBTQIA+-frågor, men har även fokuserat på personer med funktionsnedsättning. Lukkerz doktorsavhandling *Sex på rätt sätt: Unga, sexualitet och svensk samtida sexualsyn* (2023) undersöker samhällets syn på ungas sexualitet genom två studier med tio års mellanrum: fokusgruppsintervjuer med personer som arbetar med unga med funktionsnedsättning samt en analys av synen på sexualitet i öppet tillgängliga förarbeten inför den nya läroplanen. Studien finner att ungas sexualitet ofta kopplas till risker, medan aspekten av njutning är frånvarande. Dessutom framställs unga kvinnor, HBTQ-personer och ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar som sårbara eller normbrytande, medan unga mäns heterosexualitet och funktionsförmåga förblir oproblematiserade normer.²⁴

Lukkerz har bland annat författat kapitlet *Sexualitet, relationer och familjeliv med personer med funktionsnedsättning* (2024) som ingår i boken *Socialt och kurativt arbete med personer med funktionsnedsättning*. Kapitlet presenterar teoretiska,

²¹ Hart, A., Löfgren, C., Carlström, C., och Elmerstig, E., A thin line between consent and abuse – Reflections on sexual experiences among Swedish young adults with intellectual disabilities, *Journal of Intellectual Disabilities*. 2024.

²² Hart, A., Löfgren, C., Carlström, C., och Elmerstig, E., Sharing Intimate Stories – Conversations with Support Networks About Sexuality and Intimacy Among Young Adults with Intellectual Disabilities in Sweden. 2024.

²³ Läs mer om Universitetslektor Jack Lukkerz: [Malmö universitet: Jack Lukkerz](#)

²⁴ Lukkerz, J., *Sex på rätt sätt – unga, sexualitet och svensk samtida sexualsyn*, (avhandling, Örebro universitet, 2023).

empiriska och praktiska aspekter för socialarbetare och andra som i sin profession möter frågor runt sexualitet hos personer med funktionsnedsättning.²⁵

Lunds universitet

Även vid Lunds universitet bedrivs forskning inom området SRHR och funktionsnedsättning. Flera personer med anknytning till Lunds universitet har forskat inom området, bland annat Julia Bahner, docent vid Socialhögskolan vid Lunds universitet, som har forskat inom området de senaste 10 åren.²⁶

I Bahners doktorsavhandling *Så nära får ingen gå? En studie om sexualitet, funktionshinder och personlig assistans* (2016) undersöktes hur rörelsehindrade assistansanvändare, personliga assistenter och assistanschefer ser på sexuell assistans och relationen mellan individ, samhälle och policy. Studien bygger på intervjuer, onlineobservationer samt analyser av policydokument och belyser de konflikter som uppstår mellan sexuella rättigheter, arbetstagares villkor och välfärdsstatens gränser. Studien ställer frågan om assistansanvändare har rätt till sexuell tillfredsställelse, och om inte, på vilka grunder kan makthavare definiera andras sexualliv? Avhandlingen består av en sammanfattande kappa samt fyra internationellt publicerade artiklar.²⁷

Mellan 2019 och 2021 genomförde Julia Bahner forskningsprojektet *Sexualitet – en tillgänglighetsfråga*, finansierat av Forte. Projektet undersökte hur personer med olika tillgänglighetsbehov (exempelvis på grund av funktionsnedsättning, kronisk sjukdom eller neuropsykiatrisk diagnos) upplever att otillgänglighet påverkar deras möjligheter att uttrycka sin sexualitet, forma relationer och dejta. Studiens resultat sammanfattas i boken *Funktionshinder och sexualitet: berättelser om lust, längtan och motstånd*, utgiven år 2025 av Gleerups.²⁸ Dessutom låg forskningen till grund för kapitlet *Access to sexuality*, skrivet av Julia Bahner i antologin *Accessibility Denied. Understanding Inaccessibility and*

²⁵ Lukkerz, J., Sexualitet, relationer och familjeliv med personer med funktionsnedsättning, i *Socialt och kurativt arbete med personer med funktionsnedsättning*, red. Marie Matérne, Thomas Strandberg och Camilla Udo, (Stockholm: Liber, 2024) s. 128—143.

²⁶ Läs mer om Docent Julia Bahner: [Lund University: Julia Bahner](#)

²⁷ Bahner, J., *Så nära får ingen gå? En studie om sexualitet, funktionshinder och personlig assistans*, doktorsavhandling, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet, 2015.

²⁸ Bahner, J., *Funktionshinder och sexualitet*. (Malmö: Gleerups, 2025).

Everyday Resistance to Inclusion for Persons with Disabilities som publicerades 2021.²⁹

Ytterligare en forskare med koppling till Lunds universitet är Jens Rydström, professor i genusvetenskap och docent i historia med inriktning på sexualitetsforskning och genushistoria. År 2015 publicerade Rydström tillsammans med Don Kulick boken *Loneliness and its opposite: Sex, disability, and the ethics of engagement*.³⁰ År 2022 gavs boken ut på svenska under titeln *Sex och funktionshinder i Danmark och Sverige: Hur man hjälper och hur man stjälper*. Boken undersöker hur Danmark och Sverige hanterar sexualitet hos personer med funktionsnedsättning och belyser de skillnader som finns mellan länderna. Medan Danmark erkänner och aktivt underlättar funktionshindrade personers erotiska liv, tenderar Sverige att förneka och begränsa det. I den svenska utgåvan från 2022 konstaterar författarna att utvecklingen på området har varit minimal sedan den engelska originalutgåvan släpptes 2015.³¹

Det finns även forskare vid Lunds universitet som huvudsakligen fokuserar på andra områden men som har gjort enstaka bidrag till forskningen om SRHR och funktionsnedsättning. Exempelvis Becky Nelson med flera publicerade 2020 artikeln *Experiences of teaching sexual and reproductive health to students with intellectual disabilities*. Studien bygger på tio intervjuer och beskriver vad det innebär att undervisa om SRHR för elever med intellektuell funktionsnedsättning i anpassade skolor i södra Sverige. Studien visar att undervisningen omfattar ett brett spektrum av ämnen och kräver att lärarna anpassar sig till elevernas skiftande behov. Lärarna är motiverade och har resurser för att undervisa, men upplever att de saknar kompetens att hantera vissa specifika frågor kring elevernas sexuella hälsa, inklusive aspekter av kultur och religion.³²

Även Mikael Karlsson, doktorand i genusvetenskap vid Lunds universitet, fokuserade på SRHR och funktionsnedsättning i sin doktorsavhandling *Gå eller rulla – Alla vill knulla!: Funktionsrättsaktivism i nyliberala landskap* (2020). Genom intervjuer, deltagande observationer och arkivstudier analyserar studien

²⁹ Bahner, J., Access to sexuality, i *Accessibility Denied. Understanding Inaccessibility and Everyday Resistance to Inclusion for Persons with Disabilities*, red. Hanna Egard, Kristofer Hansson och David Wästerfors. (London: Routledge, 2021) s. 123–139.

³⁰ Kulick, D. och Rydström, J., *Loneliness and Its Opposite – Sex, Disability, and the Ethics of Engagement* (Durham: Duke University Press, 2015).

³¹ Kulick, D. och Rydström, J. *Sex och funktionshinder i Danmark och Sverige: Hur man hjälper och hur man stjälper*. (Lund: Studentlitteratur, 2022).

³² Nelson, B., Pettersson, K. O., och Emmelin, M., Experiences of teaching sexual and reproductive health to students with intellectual disabilities, *Sex Education*, vol. 20, nr 4, 2020, s. 398–412.

mötet mellan den sexualpolitiska rörelsen och funktionsrättsrörelsen i kampen för allas rätt till sexualitet och intimitet oavsett kroppsfunktionalitet.

Uppsala universitet

Vid Uppsala universitet bedrivs forskning inom SRHR och funktionsnedsättning särskilt av Berit Höglund, Margareta Larsson och Maria Wickström som är affilierade forskare vid Institutionen för kvinnors och barns hälsa. Deras forskning fokuserar huvudsakligen på kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning i samband med graviditet. Inom området SRHR och funktionsnedsättning generellt är en stor del av forskningen kvalitativ och baseras på metoder såsom intervjuer, fokusgrupper och observationer. Höglund och Larssons arbete utmärker sig genom att de även tillämpar register- och dataanalys i ett flertal studier.

Höglund, Larsson med flera publicerade 2012 artikeln *Pregnancy and birth outcomes of women with intellectual disability in Sweden: a national register study*. Studien undersöker graviditets- och förlossningsutfall hos kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning i Sverige genom en nationell registeranalys. Resultaten visar att dessa kvinnor oftare är yngre, ensamstående, rökare och har högre risk för tidig födsel och kejsarsnitt. Studien betonar behovet av anpassad vård och stöd för gravida med IF.³³

År 2017 genomförde Höglund, Larsson, Wickström med flera en liknande registerstudie som undersöker om barn till mödrar med intellektuell funktionsnedsättning löper högre risk att drabbas av psykisk ohälsa, skador och våld: *Increased risk for mental illness, injuries, and violence in children born to mothers with intellectual disability: A register study in Sweden during 1999–2012*. Studien visar att barn till mödrar med intellektuell funktionsnedsättning löpte högre risk att drabbas av psykisk ohälsa i tidig barndom. Dessa barn behövde också medicinsk vård oftare på grund av skador och våld. Studien föreslår därför att föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning bör få stöd i högre utveckling samt att samhället i form av hälso- och sjukvården samt socialtjänsten behöver vara medvetna om dessa risker när de möter barn till föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning.³⁴

Ett av forskarnas fokus är att fördjupa förståelsen av barnafödandeerfarenheter hos kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning samt deras rätt till

³³ Höglund, B., Lindgren, P., och Larsson, M., Pregnancy and birth outcomes of women with intellectual disability in Sweden – a national register study. *Acta obstetrica et gynecologica Scandinavica*, 91(12), 2012.

³⁴ Wickström, M., Höglund, B., Larsson M., och Lundgren, M., Increased risk for mental illness, injuries, and violence in children born to mothers with intellectual disability – A register study in Sweden during 1999-2012. *Child Abuse & Neglect* 65, 2017. s. 124–131.

föräldraskap. Exempelvis 2013 publicerade Höglund och Larsson artikeln *Struggling for motherhood with an intellectual disability – A qualitative study of women's experiences in Sweden*. Studien syftar till att fördjupa förståelsen av barnafödande hos kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning. Genom intervjuer med tio kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning som fött barn identifierades det övergripande temat: *Kampen för moderskap med en intellektuell funktionsnedsättning*. Kvinnorna mötte blandade reaktioner från partners och anhöriga, inklusive förslag om abort, och kände ofta oro för att förlora vårdnaden om sina barn. Studien understryker behovet av att vårdpersonal identifierar och stöttar dessa kvinnor, samt anpassar information och stöd efter deras specifika behov.³⁵

År 2019 publicerade Höglund och Larsson artikeln *Ethical dilemmas and legal aspects in contraceptive counselling for women with intellectual disability – Focus group interviews among midwives in Sweden*. Studien undersöker etiska och juridiska frågor i preventivmedelsrådgivning för kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning. Genom intervjuer med 19 barnmorskor i Sverige framkom att deltagarna anser att kvinnor med IF har rätt till relationer och sexualitet, men riskerar exploatering. Barnmorskorna upplevde etiska dilemman kring rättvisa och självbestämmande, osäkerhet kring rådgivningens utformning och bristande organisatoriskt stöd. Trots utmaningar strävade barnmorskorna efter att stödja kvinnornas rätt till autonoma val och efterlyste bättre professionellt samarbete och stöd.³⁶

År 2020 publicerade Höglund, Larsson och Wickström *How can sexual and reproductive health and rights be enhanced for young people with intellectual disability? – Focus group interviews with staff in Sweden*. Studien undersökte erfarenheter och uppfattningar om SRHR hos personal som arbetar med personer med intellektuell funktionsnedsättning i Sverige. Fokusgrupper med 20 deltagare från olika yrkesroller visade att personalen generellt hade positiva attityder till sexualitet hos personer med intellektuell funktionsnedsättning. Samtidigt upplevde de utmaningar kring frågor som integritet, preventivmedel, reproduktion och föräldraskap. Personal saknade tydliga mandat från chefer, skriftliga riktlinjer

³⁵ Höglund, B. och Larsson, M., *Struggling for motherhood with an intellectual disability – A qualitative study of women's experiences in Sweden*. *Midwifery* 29, nr 6, 2013. s. 698-704.

³⁶ Höglund, B., och Larsson, M., *Ethical dilemmas and legal aspects in contraceptive counselling for women with intellectual disability – Focus group interviews among midwives in Sweden*. *Journal of applied research in intellectual disabilities* 32(6), 2019.

och kände sig ofta oförberedda i svåra situationer. De efterfrågade mer utbildning, stöd från kollegor och chefer samt interprofessionellt samarbete.³⁷

Forskningen har också bidragit till ökad kunskap om hur ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning kan få stöd i att resonera kring framtida föräldraskap. Exempelvis publicerade Berit Höglund med flera 2020 artikeln *A school-based intervention can promote insights into future parenting in students with intellectual disabilities – A Swedish interview study*. Studien undersöker hur en skolbaserad intervention kan hjälpa ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning att reflektera över framtida föräldraskap. Interventionen inkluderade ett pedagogiskt material (Toolkit: Children – what does it involve?) och en simuleringsupplevelse med en Real-Care-Baby (RCB). Studien visar att kombinationen av teoretisk undervisning och praktisk erfarenhet gav ungdomarna en ökad förståelse för föräldraskapets ansvar och att en sådan intervention således kan främja medvetenheten om framtida föräldraroller hos dessa studenter.³⁸ Flera liknande studier har genomförts vid Uppsala universitet, bland annat av Larsson, Wickström med flera, vars resultat är i linje med studien av Höglund med flera.³⁹

³⁷ Wickström, M., Larsson, M. och Höglund, B., How can sexual and reproductive health and rights be enhanced for young people with intellectual disability? – focus group interviews with staff in Sweden. *Reprod Health* 17, nr 86, 2020.

³⁸ Randell, E., Janeslätt, G., och Höglund, B., A school-based intervention can promote insights into future parenting in students with intellectual disabilities – A Swedish interview study, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 33, nr 3, 2020. s. 471–479.

³⁹ Janeslätt G., Larsson M., Wickström M., Springer L., Höglund B., An intervention using the Parenting Toolkit “Children—What does it involve?” and the Real-Care-Baby simulator among students with intellectual disability—A feasibility study. *J Appl Res Intellect Disabil* 32, s. 380–389, 2019.

Statliga myndigheter

I detta avsnitt presenteras några exempel på statliga myndigheters arbete för att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning. Ett flertal statliga myndigheter i Sverige arbetar med frågor som rör SRHR och funktionsnedsättning utifrån sina respektive myndighetsuppdrag.

Som vi redan vet arbetar ett flertal statliga myndigheter med SRHR och har ansvar att arbeta med dessa frågor oavsett målgrupp utifrån sina respektive myndighetsuppdrag. Nedan följer några exempel från arbete inom myndigheter som relaterar till SRHR riktat till målgruppen personer med funktionsnedsättning.

År 2021 beslutade Sveriges regering om en strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031.⁴⁰ Strategin syftar till att säkerställa jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning och utgår ifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Strategin innebär att uppföljningen av funktionshinderspolitiken ska genomföras av ett antal angivna myndigheter. För att effektivare genomföra funktionshinderspolitiken har nio myndigheter fått i uppdrag att vara sektorsmyndigheter⁴¹.⁴² Riksrevisionen har granskat myndigheternas arbete och regeringens styrning på området. Granskningen visar att sektorsansvaret och regeringens strategi behöver konkretiseras.⁴³

I samband med strategin ska MFD årligen lämna en samlad rapport till regeringen som följer upp utvecklingen inom funktionshinderpolitiken.⁴⁴

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten har ett samordningsansvar för hela folkhälsoarbetet och ska agera samlande, stödjande och pådrivande gentemot den statliga nivån. Folkhälsomyndigheten har utifrån ett regeringsuppdrag tagit fram en nationell strategi för SRHR. Strategin heter *Nationell strategi för sexuell och reproduktiv*

⁴⁰ Regeringen, Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031, *Regeringen*, publicerad 29 september 2021. Hämtad från [Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-2021-2031)

⁴¹ Dessa är: Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Försäkringskassan, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Statens skolverk, Socialstyrelsen och Statens kulturråd.

⁴² Regeringsbeslut, S2021/06595, Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031, *Socialdepartementet*, Hämtad från <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2021/09/informationsmaterial-strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-20212031/>

⁴³ Riksrevisionen, Otydlig styrning av funktionshinderpolitiken, *Riksrevisionen*, senast uppdaterad 5 december 2024. Hämtad från <https://www.riksrevisionen.se/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv/2024-12-05-otydlig-styrning-av-funktionshinderspolitiken.html>

⁴⁴ Myndigheten för delaktighet, *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2023 Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken*, Myndigheten för delaktighet 2024:10, 2023.

hälsa och rättigheter (SRHR) – En god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen. Folkhälsomyndigheten har även tagit fram handlingsplanen för att stärka och utveckla det nationella arbetet med SRHR.

En god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen är det övergripande målet i strategin. Strategin gäller för hela befolkningen och har fokus på en god sexuell och reproduktiv hälsa hos alla. Samtidigt lyfter strategin fram grupper som särskilt behöver prioriteras i det nationella SRHR-arbetet, eftersom de generellt har en sämre sexuell och reproduktiv hälsa än övriga befolkningen. Det rör sig om personer med bristande socioekonomiska förutsättningar, personer med migrationserfarenheter, personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer och unga.⁴⁵

En del av Folkhälsomyndighetens uppdrag inom SRHR är att ta fram kunskapsunderlag där det saknas. Ett kunskapsunderlag som de tagit fram är *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning - En kvalitativ studie om erfarenheter av och reflektioner om sexualitet, relationer och internet*. Deltagarna i undersökningen hade varierande erfarenheter av sexualitet och relationer. De flesta i undersökningen var nöjda med sin allmänna och sexuella hälsa, men några vittnade också om erfarenheter av sexuella trakasserier och kränkningar. I rapporten konstateras att unga med intellektuell funktionsnedsättning behöver en stärkt undervisning om sexualitet, samtycke och relationer som är anpassad till målgruppens behov och förutsättningar. Även vikten av ett kunskapsbaserat förebyggande och stödjande arbete för att motverka sexuell utsatthet och sexuella kränkningar lyfts. Vidare konstateras att det behövs mer kunskap om hedersrelaterade normer om sexualitet och funktionsnedsättning.⁴⁶

Myndigheten för delaktighet (MFD)

MFD är en kunskapsmyndighet som arbetar för att främja full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning. MFD har ett brett uppdrag som innefattar att följa upp och analysera hur funktionshinderpolitiken genomförs i

⁴⁵ Folkhälsomyndigheten, Kunskapsunderlag om SRHR, *Folkhälsomyndigheten*, senast uppdaterad 21 februari 2023. Hämtad från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/sexuell-halsa-hivprevention/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter/vart-uppdrag-inom-srhr-omradet/kunskapsunderlag-om-srhr/>

⁴⁶ Folkhälsomyndigheten, *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning: En kvalitativ studie om erfarenheter av och reflektioner om sexualitet, relationer och internet*, Folkhälsomyndigheten nr. 20030, 2020. Hämtad från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-bland-unga-vuxna-med-intellektuell-funktionsnedsattning-/?pub=68874>.

Sverige samt att ge stöd till andra myndigheter, kommuner och regioner i deras arbete med tillgänglighet och inkludering. Myndigheten samverkar också med civilsamhället och forskare för att utveckla kunskap och sprida goda exempel inom olika samhällsområden, inklusive SRHR.

MFD har publicerat material som bidrar med kunskap som relaterar till SRHR för personer med funktionsnedsättning. Rapporten *Motverka våld bland barn och unga med funktionsnedsättning* (2024) är en kartläggning av stödmaterial för att förebygga, upptäcka och utreda våld mot barn och unga med funktionsnedsättning.⁴⁷ Syftet med rapporten är att identifiera befintliga resurser och metoder som används av yrkesverksamma inom exempelvis socialtjänst, skola, sjukvård och rättsväsende. I texten betonas att arbetet mot våld behöver vara långsiktigt, samordnat och inkluderande för att ge bättre skydd och stöd till barn och unga med funktionsnedsättning.

Ett område som MFD arbetar och har stor kunskap inom är våldsutsatthet för personer med funktionsnedsättning. Detta område beskrivs i rapporten *Särskild sårbarhet, särskilt ansvar* (2025). Rapport fokuserar på våldsutsatthet hos personer med funktionsnedsättning, med särskild inriktning på hedersrelaterat våld och förtryck.⁴⁸ Rapporten innehåller en kartläggning av befintliga stödmaterial och identifierar kunskapsluckor samt behov av utveckling inom området.

Ytterligare exempel på rapport är *Fråga, lyssna och förstå: Om att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning* (2024). Denna rapport sammanställer kunskap om våldsutsatthet bland barn och unga med funktionsnedsättning och lyfter fram särskilda utmaningar i att förebygga, upptäcka och utreda våld inom denna grupp.⁴⁹ Liksom tidigare rapporten inom området betonas att våld mot barn och unga med funktionsnedsättning fortfarande är en osynliggjord fråga och att samhällets insatser behöver förbättras. Genom ett mer strukturerat arbete, bättre kunskap, samverkan och anpassade metoder kan skyddet för denna målgrupp stärkas.

⁴⁷ Myndigheten för delaktighet, *Motverka våld bland barn och unga med funktionsnedsättning – En kartläggning av stödmaterial*, Myndigheten för delaktighet 2024:16, 2024.

⁴⁸ Myndigheten för delaktighet, *Särskild sårbarhet, särskilt ansvar – Stödmaterial för att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning och kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning*, Myndigheten för delaktighet 2025:6, 2025.

⁴⁹ Myndigheten för delaktighet, *Fråga, lyssna och förstå – Om att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning*, Myndigheten för delaktighet 2024:3, 2024.

MFD har även arbetat med frågor relaterat till föräldraskap och funktionsnedsättning. Rapporten om föräldraskap - *Föräldraskap och funktionsnedsättning Själupplevda hinder för delaktighet* (2017) är ett exempel på detta.⁵⁰ I rapporten undersöks de utmaningar som föräldrar med funktionsnedsättning möter i sitt föräldraskap. Rapporten visar att föräldrar med funktionsnedsättning möter strukturella hinder, brist på stöd och negativa attityder, vilket påverkar deras möjligheter att vara föräldrar på lika villkor.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen är en kunskapsmyndigheten för vård- och omsorgsområdet. De arbetar med flera delar relaterade till SRHR utifrån sitt uppdrag. Socialstyrelsen tar fram kunskapsstöd, riktlinjer och rekommendationer, till exempel för förlossningsvård, endometrios, vulvodyn och könsdysfori. De arbetar också mot könsrelaterat våld och förtryck.

Socialstyrelsen arbetar brett med olika delar inom funktionsnedsättningsområdet för att myndigheter och vård och omsorg ska bidra till att uppfylla de politiskt satta målen inom området. När det gäller mer specifika SRHR-relaterade frågor inom området funktionsnedsättning har Socialstyrelsen har tagit fram ett stödmaterial, *Föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning - Stöd till Socialtjänsten för att identifiera och ge stöd till barn och familj* (2024), som beskriver hur socialtjänsten kan ge stöd till barn och familjer där en eller båda föräldrarna har en intellektuell funktionsnedsättning. Föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning (IF) kan behöva stöd i sitt föräldraskap för att barnet ska få en bra uppväxt. Kunskapsstödet är framtaget för att ge kommunernas socialtjänster stöd vid möten och planering av stödinsatser för föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning. I sammanställningen ges inga rekommendationer utan det är en sammanställning av bästa tillgängliga kunskap inom området. Den innehåller information, tips och inspiration inom området för socialtjänsten att utgå från i sitt arbete.⁵¹

Skolverket

Inom det svenska skol- och utbildningsväsendet utgör SRHR en central del. Ämnet återfinns såväl i en del av lärandet som i skolans värdegrund som helhet. Enligt Skolverket omfattar kunskapsområdet *sexualitet, samtycke och relationer* ett brett spektrum av ämnen, däribland identitet, hälsa, jämställdhet, normer, sexualitet och relationer. De verksamma läroplanerna reviderades för både

⁵⁰ Myndigheten för delaktighet, *Föräldraskap och funktionsnedsättning – Själupplevda hinder för delaktighet*, Myndigheten för delaktighet 1:2017, 2017.

⁵¹ Socialstyrelsen, *Föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning – Stöd till Socialtjänsten för att identifiera och ge stöd till barn och familj*, Socialstyrelsen 2024-6-9092, 2024.

grundskolan (Lgr22) och den anpassade grundskolan (Lgra22) och trädde i kraft 1 juli 2022. Ett av flera syften med ändringarna var att förstärka undervisningen inom området *sexualitet, samtycke och relationer*.

Tidigare benämndes detta kunskapsområde sex och samlevnad, men terminologin har förändrats för att bättre spegla undervisningens normkritiska och rättighetsbaserade ansats. Den nya benämningen understryker vikten av att relationer och sexualitet ska präglas av frivillighet, respekt och informerat samtycke.⁵² Målet är att ge eleverna de verktyg som krävs för att både förstå och navigera i komplexa sociala och kulturella sammanhang.⁵³

För att säkerställa att undervisningen blir tillgänglig och relevant för elever med särskilda behov har läroplanen för den anpassade grundskolan justerats utifrån elevernas individuella behov och förutsättningar. Undervisningen är sålunda mer individualiserad och behovsanpassad, särskilt inom områden som berör SRHR och sexualitet, samtycke och relationer. Fokus ligger på att anpassa innehållet så att det blir begripligt, användbart och meningsfullt för elever med intellektuella funktionsnedsättningar.⁵⁴

För att stödja lärare i detta arbete har Skolverket utvecklat en specialanpassad webbkurs för undervisning inom sexualitet, samtycke och relationer i den anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan samt specialskolan. Denna kurs erbjuder verktyg och metoder för att möjliggöra en inkluderande och pedagogiskt anpassad undervisning på området.⁵⁵

⁵² Skolinspektionen, Sexualitet, samtycke och relationer i högstadiet i den anpassade grundskolan, *Skolinspektionen*, senast uppdaterad 14 november 2024. Hämtad från <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-granskningar/sexualitet-samtycke-och-relationer-i-hogstadiet-i-den-anpassade-grundskolan/>

⁵³ Skolverket, Sexualitet, samtycke och relationer, *Skolverket*, senast uppdaterad 7 mars 2024. Hämtad från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sexualitet-samtycke-och-relationer>

⁵⁴ Socialpedagogiska skolmyndigheten, "Finns det material om sexualitet, samtycke och relationer för elever med intellektuell funktionsnedsättning?" Socialpedagogiska skolmyndigheten, publicerat den 29 augusti 2024. Hämtat från <https://www.spsm.se/stod-och-rad/fraga-en-radgivare/fragor-och-svar/finns-det-material-om-sexualitet-samtycke-och-relationer-for-elever-med-intellektuell-funktionsnedsattning/>

⁵⁵ Skolverket, Sexualitet, samtycke och relationer, *Skolverket*, senast uppdaterad 7 mars 2024. Hämtad från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sexualitet-samtycke-och-relationer>

Skolinspektionen

Från och med hösten 2024 genomför Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av undervisning inom sexualitet, samtycke och relationer för högstadiet i den anpassade grundskolan. Bakgrunden till granskningen grundar sig i den restriktiva och avsexualiserade syn som präglar samhällets uppfattning om sexualitet hos personer med intellektuell funktionsnedsättning i Sverige.

Skolinspektionen menar att forskning inom området visar på en ambivalent och motsägelsefull syn på sexualitet kopplad till intellektuell funktionsnedsättning, där det samtidigt förekommer både begränsningar av sexualitet och en brist på skydd mot sexuell utsatthet. Dessa studier pekar exempelvis på en generellt ökad risk för sexuell utsatthet bland personer med intellektuell funktionsnedsättning, vilket understryker vikten av att undervisningen inom detta område är inkluderande, rättighetsbaserad och anpassad efter elevernas behov.

Syftet med Skolinspektionens granskning är att utvärdera kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning och säkerställa att den motsvarar läroplanens mål. En slutrapport med sammanställda resultat förväntas publiceras hösten 2025.⁵⁶

⁵⁶ Skolinspektionen, Sexualitet, samtycke och relationer i högstadiet i den anpassade grundskolan, *Skolinspektionen*, senast uppdaterad 14 november 2024. Hämtad från <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-granskningar/sexualitet-samtycke-och-relationer-i-hogstadiet-i-den-anpassade-grundskolan/>

Regioner och kommuner

I detta avsnitt presenteras några initiativ som finns inom regioner och kommuner när det gäller att säkerställa SRHR för personer med funktionsnedsättning. Regioner och kommuner spelar en central roll i detta, till exempel via hälso- och sjukvård, skola och LSS-verksamhet.

Regioner och kommuner har en stor roll att spela när det gäller den praktiska tillämpningen att säkerställa SRHR i den verksamhet som de ansvarar för. Hälso- och sjukvården har ansvar för att ge vård och behandling vid sjukdom, skada och nedsatt funktion samt bidra i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet för en god sexuell och reproduktiv hälsa i befolkningen. Även kommunerna är viktiga för att främja den sexuella och reproduktiva hälsan, exempelvis skolan genom undervisning om sexualitet, samtycke och relationer, inom socialtjänsten och äldreomsorgen.

I den nationella handlingsplanen för SRHR finns även förslag på åtgärder på kommunal och regional nivå. Dessa aktörer är således viktiga i genomförandet av den nationella SRHR-strategin.⁵⁷

I följande avsnitt presenteras några initiativ som finns inom regioner och kommuner. Det är ingen heltäckande redovisning och utifrån ramarna i denna undersökning har det varit svårare att hitta exempel på hur kommuner arbetar med SRHR för personer med funktionsnedsättning. Det kan vara svårt att hitta exempel på hur kommuner arbetar med SRHR genom dokumentstudier eftersom mycket av arbetet sker praktiskt eller i projektform utan att dokumenteras offentligt.

Regionernas verksamhet

I rapporten *Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa genom livet - Vårdens utmaningar och vägar framåt* (2022) utgiven av Sveriges kommuner och regioner (SKR) görs en kartläggning av kvinnors behov inom området SRHR och inkluderar även en gap-analys.⁵⁸ I rapporten konstateras att det finns brister inom dagens hälso- och sjukvård när det gäller kvinnors SRHR. Till exempel konstateras att vården behöver anpassas utifrån olika målgruppers behov och förutsättning i högre utsträckning än vad som görs i dagsläget. Ett stort ansvar läggs på kvinnorna själva att ta upp frågor relaterade till SRHR och det är svårt för personer med besvär att navigera inom hälso- och sjukvården för att få hjälp. Kvinnor med funktionsnedsättning lyfts fram som en grupp (av flera) som särskilt behöver beaktas i arbetet med att utveckla kvinnors SRHR inom hälso- och sjukvården. I rapporten identifierar SKR också vägar framåt för att stärka kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa. En aspekt som lyfts är behovet av att anpassa information efter olika gruppers behov och förutsättningar, exempelvis språkligt och kognitivt.

⁵⁷ Folkhälsomyndigheten, *Nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige – Genomförandet av den nationella SRHR-strategin 2023–2033*, Folkhälsomyndigheten 23074, 2023.

⁵⁸ SKR, *Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa genom livet – Vårdens utmaningar och vägar framåt*, Sveriges Kommuner och Regioner, 2022.

Region Stockholm

I Region Stockholms habiliteringsverksamhet finns *Funktionshindersguiden* som görs av Habiliteringens resurscenter inom Habilitering och Hälsa. I Funktionshindersguiden har regionen samlat information om sexualitet på ett ställe, där tips om böcker och material, mötesplatser, mottagningar och olika webbplatser presenteras.⁵⁹ Habilitering och Hälsa har också podden *Funka olika*, om livet med funktionsnedsättning.⁶⁰ I podden möts gäster med egen diagnos, anhöriga och andra experter. Samtalen tar upp hur det är att leva med en funktionsnedsättning ur olika vinklar och ger tips som kan underlätta tillvaron. Ett antal avsnitt i podden har teman relaterade till SRHR. Exempelvis ett avsnitt handlar om dejtingtips vid autism, sex avsnitt ingår i en serie om sexuell hälsa hos barn och unga med funktionsnedsättning och några avsnitt handlar om föräldraskap. I tre avsnitt behandlas sex och samlevnad, två av dessa avsnitt har fokus på rörelsenedsättning och ett på intellektuell funktionsnedsättning.

Västra Götalandsregionen

Inom Västra Götalandsregionen (VGR) finns Kunskapscentrum för sexuell hälsa (KSH) som är regionens SRHR-enhet. De stöttar andra verksamheter att nå målen i regionens SRHR-strategi. De arbetar brett med SRHR och lyfter olika perspektiv inom området och arbetar bland annat med att lyfta SRHR och funktionsnedsättning. KSH har en podcast, *Sex på arbetstid*, där fyra avsnitt tar upp teman kring SRHR och funktionsnedsättning. Avsnitten tar upp Sex och funkis, Neurologiska sjukdomar och skador, Arbetsterapi och Alzheimer och parrelationer.^{61, 62} KSH har tillsammans med DART⁶³ tagit fram bildstöd i två så

⁵⁹ Funktionshindersguiden, Sexualitet, *Region Stockholm: Habilitering och Hälsa*, senast uppdaterad den 22 april 2024. Hämtad från

<https://www.funktionshindersguiden.se/barn/halso--sjukvard-och-tandvard/sexualitet/>

⁶⁰ Region Stockholm: Habilitering och Hälsa, *Funka olika* - podden om livet med funktionsnedsättning, *Region Stockholm: Habilitering och Hälsa*. Hämtad från

<https://www.habilitering.se/kunskap-och-stod/podden-funka-olika/>

⁶¹ Västra Götalandsregionen: Sex på arbetstid – en podcast för dig som jobbar inom vården, *Västra Götalandsregionen: Vårdgivarwebben*. Hämtad från

<https://www.vgregion.se/halsa-och-varld/varldgivarwebben/amnesomraden/kunskapscentrum-for-sexuell-halsa/utbildningar/sex-pa-arbetstid/>

⁶² Podbean, Sex på arbetstid, *Västra Götalandsregionen*. Hämtad från

<https://sexpaarbetstid.podbean.com/>

⁶³ DART är regionens enhet för utveckling av kommunikationsstöd.

kallade ”knippor” där information om SRHR⁶⁴ och hbtq⁶⁵ finns sammanställt i 18 bilder vardera, på nio olika språk. Dessa kan användas i olika möten och sammanhang för att underlätta samtal om rättigheter och hälsa. KSH driver även, tillsammans med Göteborgsregionen utbildning, webbplatsen SRHR.se. Hemsidan vänder sig till alla som arbetar med sexualitet och hälsa, men främst till de som jobbar inom hälso- och sjukvård, skola eller fritidsverksamhet.

Inom VGR finns även Kunskapscentrum för jämlik vård (KJV) som har tagit fram *Förstå familjen*. Det är ett verktyg för yrkesverksamma, framför allt inom mödra- och barnhälsovården, som möter föräldrar med olika kognitiva svårigheter. Verktuget innehåller kunskap, berättelser och frågor att fundera och resonera kring. Vidare finns konkreta tips och förslag på vad yrkesverksamma kan säga och göra för att nå fram, förstå mer, guida i föräldraskapet och ge rätt stöd. Framtagandet av materialet finansierades av Länsstyrelserna, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och Myndigheten för delaktighet.⁶⁶

Region Uppsala

Inom Region Uppsala finns SUF-kunskapscentrum som arbetar med att utveckla och sprida kunskap för stöd till familjer där någon förälder har intellektuell funktionsnedsättning (IF) eller andra kognitiva svårigheter som kan påverka föräldraförmågan. Den primära målgruppen för SUF-kunskapscentrum är personer som arbetar med att möta dessa familjer. Dessutom är de en kunskapsförmedlare till andra intressenter, exempelvis föräldrar, beslutsfattare eller forskare. På SUF-kunskapscentrums webbplats finns det bland annat en kunskapsbank där de sammanställt information, forskning och annat utvecklingsarbete inom området kognitiva svårigheter och föräldraskap.⁶⁷

Kommunal verksamhet

Malmö stad

Malmö stad är en kommun som arbetar brett med SRHR inom sina olika verksamhetsområden och som även har samlad information om detta på sin webbplats. Både inom området socialtjänst och funktionsstöd har Malmö stad genomfört ett stort antal projekt för att stärka kunskapen om SRHR för

⁶⁴ DART, Kommunikationsknippa – SRHR, *Västra Götalandsregionen*, senast uppdaterad 23 november 2019. Hämtad från <https://www.vgregion.se/ov/dart/fardigt-material/vard/bildstod-k-l/kommunikationsknippa---srhr/>

⁶⁵ DART, Kommunikationsknippa – SRHR.

⁶⁶ Vårdgivarwebben, *Förstå familjen*, *Västra Götalandsregionen*, senast uppdaterad 29 januari 2025. Hämtad från [Förstå familjen - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen](https://vardgivarwebben.vgregion.se/forstaa-familjen/)

⁶⁷ Region Uppsala, SUF-kunskapscentrum, *Region Uppsala*. Hämtad från <https://region uppsala.se/suf-kunskapscentrum/>

medarbetare och ledare i verksamheterna. Inom Socialtjänstens område har kommunen genomfört ett flertal utbildningsinsatser där cirka 800 medarbetare medverkat. Man har också tagit fram metodmaterialet *Våga fråga om sex*, anpassat utifrån socialtjänstens behov. Ett annat konkret exempel som tagits fram är vägledningen *Fråga, lyssna, var intresserad - En vägledning om sexualitet, känslor och bemötande för dig som arbetar i en LSS-verksamhet*.⁶⁸ Denna vägledning har sedan även legat till grund för en liknande skrift i Uppsala kommun, *Goda relationer - En vägledning om sexualitet, känslor och bemötande för dig som arbetar i en LSS-verksamhet*.⁶⁹

Helsingborgs stad

Ett exempel på konkret stöd som har tagits fram inom Helsingborgs stad är *Helsingborgs Verkttygslåda*, som bland annat innehåller en samling av tillgängligt lektionsmaterial inom ämnesområdet sexualitet, samtycke och relationer för olika årskurser i grundskolan och gymnasium samt den anpassade grundskolan och gymnasiet. Där samlas till exempel användbara länkar till appar och webbplatser, tips på filmer från UR och undervisningsmaterial från RFSU som lärare kan använda i planeringen och genomförandet av undervisningen.⁷⁰

Göteborgs stad

I Göteborgs stad finns en webbutbildning framtagen om SRHR i kommunala verksamheter. Utbildningen är framtagen för att kompetensutveckla medarbetare i Göteborgs stad om SRHR. I utbildningens del 3 *SRHR för alla?* finns ett avsnitt som särskilt lyfter SRHR för personer med funktionsnedsättning.⁷¹ Göteborgs stad har även haft ett styrande dokument inom SRHR-området, *Plan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter*, som varit gällande 2019–2022.⁷² Denna plan

⁶⁸ Malmö stad, Sexuell hälsa, *Malmö stad*, senast uppdaterad 22 februari 2022. Hämtad från <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Sexuell-halsa.html>

⁶⁹ Uppsala kommun Omsorgsnämnden, *Goda relationer: En vägledning om sexualitet, känslor och bemötande för dig som arbetar i en LSS-verksamhet*, Uppsala kommun, 2018, Hämtad från https://utforarevard.uppsala.se/contentassets/c1317c2852094b5cad4556d7689cf82/relationer-kanslor-och-sexualitet/4494_goda_relationer_en_vagledning_webb.pdf

⁷⁰ Verkttygslådan, Sexualitet, samtycke och relationer, *Helsingborgs stad*. Hämtad från <https://verkttygsladanhbq.se/sex-och-relationer/>

⁷¹ Göteborgs stad, Webbutbildning om SRHR i kommunala verksamheter – Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, *Göteborgs stad*. Hämtad från <https://srhrbgstad.goteborgsregionen.se/>

⁷² Göteborgs stad, *Sammanfattning av plan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter 2019 – 2022*, Göteborgs stad.

verkar dock inte ha förnyats då den inte längre är angiven som ett styrande dokument på stadens webbplats.⁷³

Eskilstuna kommun

Eskilstuna kommun har två olika insatser som relaterar till att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning. Dels en utbildning kallad *Heja Sexualkunskap*, dels utbildningspaketet *VIP-programmet*. Heja Sexualkunskap vänder sig till vuxna personer med "normbrytande, intellektuellt funktionssätt". Utbildningen består av två olika kurser där bland annat kroppen, relationer och sexualitet diskuteras.⁷⁴ VIP-programmet är en hälsofrämjande utbildning för personer som är unga eller vuxna, bor i Eskilstuna och har en funktionsnedsättning. VIP-programmet består av 12 gruppträffar där deltagarna får diskutera bland annat känslor, relationer och rättigheter. Eskilstuna kommun ansvarar också för att sprida programmet nationellt genom att bland annat delta i konferenser och utbilda nya VIP-gruppledare.⁷⁵

Privata utförare

En del av kommunernas verksamhet genomförs av privata utförare, det vill säga en juridisk person eller enskild individ som har fått uppdraget att genomföra en kommunal uppgift. Ett exempel på en privat utförare som lyft frågan om sexualitet och sexuell hälsa inom sin verksamhet är vårdföretaget *Nytida*. De har genomfört ett digitalt seminarium på temat *Våga prata om sex i LSS- och Sol-verksamheter*. Där lyfts exempelvis frågor som varför är det så svårt att prata om sexualitet, vad som är sexuell hälsa och hur de kan arbeta med dessa frågor utifrån sina omsorgstagares perspektiv. Seminariet går även att se i efterhand.⁷⁶

⁷³ Göteborgs stad, Styrande dokument i Göteborgs Stad, *Göteborgs stad*. Hämtad från <https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-och-politik/styrande-dokument-i-goteborgs-stad>

⁷⁴ Eskilstuna kommun, "Heja sexualkunskap", *Eskilstuna kommun*, 2024, Hämtad från <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/utbildningar/heja-sexualkunskap>

⁷⁵ Eskilstuna kommun, "Vip-programmet", *Eskilstuna kommun*, 2024, Hämtad från <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/utbildningar/vip-programmet>

⁷⁶ Nytida, Våga prata om sex i LSS- och Sol-verksamheter, *Nytida*. Hämtad från <https://nytida.se/om-oss/nytidas-digitala-seminarier/vaga-prata-om-sex-i-lss-och-sol-verksamheter/>

Civilsamhället

I detta avsnitt presenteras exempel på projekt och initiativ inom civilsamhället, i syfte att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning.

Civilsamhällesaktörer spelar en stor roll för att uppmärksamma SRHR för personer med funktionsnedsättning och ta fram kunskap och konkreta stöd.

Civilsamhället i form av olika ideella föreningar, förbund och liknande spelar en stor roll för att uppmärksamma SRHR för personer med funktionsnedsättning. Många av de projekt som bedrivs av ideella föreningar handlar om att skapa konkreta stöd för målgruppen utifrån olika aspekter inom SRHR. Det finns även projekt som är mer inriktade på att ta fram kunskap.

Allmänna Arvsfonden

En viktig aktör för civilsamhället är Allmänna arvsfonden, som finansierar många projekt som genomförs av ideella föreningar. I rapporten *Möjligheter och motstånd: arvsfondsprojekt om sexualitet och funktionsnedsättning* (2022) som Allmänna arvsfonden låtit göra granskas 24 projekt som handlat om sexualitet, sexuell hälsa och sexuella rättigheter för människor med funktionsnedsättningar. De granskade projekten har genomförts mellan 2002 och 2020 och har studerats med syfte att undersöka framkomliga vägar och projektens överlevnad, men även med fokus på projektens problemformuleringar. Utvärderingen visade att projekten har lämnat spår efter sig på olika sätt, till exempel i form av kunskap som böcker, filmer och webbplatser och i några fall även permanenta verksamheter. Personer med intellektuella/kognitiva funktionsnedsättningar har varit primär målgrupp i 17 av 24 projekt. Att målgruppen själva initierat projektet och fortsatt är engagerad visade sig vara viktigt för hur framgångsrika projekten har blivit. Majoriteten av projekten i utvärderingen uppgav att de blivit motarbetade, av exempelvis personal, skolledare och/eller kommunala chefer som ansett att målgruppen inte är i behov av ökade kunskaper om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Författarna av rapporten menar att nationella riktlinjer på området skulle kunna motverka sådant.⁷⁷

Just nu pågår dessa arvsfondsfinansierade projekt som kan relateras till SRHR och personer med funktionsnedsättning:

- Stiftelsen Bräcke diakoni driver Stöd till föräldrar (nya i Sverige) med psykisk ohälsa/NPF⁷⁸

⁷⁷ Svensson Chowdhury, M. och Stattin, S., *Möjligheter och motstånd: arvsfondsprojekt om sexualitet och funktionsnedsättning*, Allmänna arvsfonden, (Stockholm, 2022).

⁷⁸ Allmänna Arvsfonden, Stöd till föräldrar (nya i Sverige) med psykisk ohälsa/NPF, *Allmänna Arvsfonden*, senast uppdaterad 10 november 2023, Hämtad från <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/stod-till-foraldrar-nya-i-sverige-med-psykisk-ohalsa-npf>

- Funktionsrätt Sverige och RFSU driver Föräldraskap på lika villkor - webbkurs^{79,80}
- Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk driver Stöd på dina villkor - anpassat stöd på teckenspråk⁸¹
- RFSU Malmö driver Joni - förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck⁸²

Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU)

Riksförbundet för sexuell upplysning, RFSU, är en aktör som gjort en hel del inom området SRHR och funktionsnedsättning, både nationellt och lokalt. På sin webbplats har RFSU olika stödmaterial och en metodbank som vänder sig till lärare vid undervisning om sexualitet, samtycke och relationer. Delar av deras material är tillgängliga för flera målgrupper, till exempel finns teckenspråkstolkade eller textade filmer.

Lokalföreningen RFSU Malmö driver sedan 2014 verksamheten *Sex för Alla*. De har sexualupplysning och sociala aktiviteter av och för personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism.⁸³ Sex för alla har också en materialbank där de samlat material för att prata om sex och relationer. Materialbanken vänder sig till Sex för Allas målgrupp och för personal som möter målgruppen.⁸⁴ RFSU Malmö samordnar också, i samarbete med Malmö Stad, ett nätverk för personal

⁷⁹ Allmänna Arvsfonden, Föräldraskap på lika villkor – webbkurs, Allmänna Arvsfonden, senast uppdaterad 12 mars 2024, Hämtad från <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/foraldraskap-pa-lika-villkor---webbkurs>

⁸⁰ Funktionsrätt Sverige, Föräldraskap på lika villkor, Funktionsrätt Sverige, senast uppdaterad 2024, Hämtad från <https://funktionsratt.se/vi-paverkar/projekt/foraldraskap-pa-lika-villkor/>

⁸¹ Allmänna Arvsfonden, Stöd på dina villkor - anpassat stöd på teckenspråk, Allmänna Arvsfonden, senast uppdaterad 10 november 2023, Hämtad från <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/stod-pa-dina-villkor---anpassat-stod-pa-teckensprak>

⁸² Allmänna Arvsfonden, Joni, *Allmänna Arvsfonden*, senast uppdaterad 29 november 2022, Hämtad från <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/joni>

⁸³ RFSU, Sex för alla, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/>

⁸⁴ RFSU, Sex för Allas materialbank, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/sexforalla-materialbank/>

inom anpassad skola och LSS eller personal som möter unga i sin verksamhet (tex på SIS- eller HVB-hem) som vill diskutera frågor kring SRHR.⁸⁵

RFSU Malmö har också drivit ett antal projekt under åren framför allt med fokus på unga med intellektuell funktionsnedsättning eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Projektet *SUFA, Sexualupplysning för Alla*, bedrevs av RFSU Malmö i samverkan med Ystad Gymnasium under 2021 och 2022. Projektet finansierades med medel från Jämställdhetsmyndigheten, och syftade till att testa och ta fram metoder för att möta elever med behov av särskild anpassning i undervisningen. Projektet resulterade i ett material med metoder för att prata om sex, samtycke, kommunikation och normer med elever i behov av särskild anpassning i sin undervisning. Metodmaterialets främsta målgrupp är unga med intellektuell funktionsnedsättning och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.⁸⁶ SUFA finns numera som en del av RFSU:s nationella verksamhet och erbjuder sexualupplysning för elever samt fortbildning för skolpersonal i anpassad skola i hur de kan undervisa i kunskapsämnet sexualitet, samtycke och relationer.^{87, 88}

RFSU Malmö har också genomfört samarbetsprojektet *Spektrum: Sex tillsammans* med Autism- och Aspergerföreningen Skåne. Projektets syfte var att personer med autismspektrumtillstånd ska få en bättre sexuell hälsa, jämställda relationer och slippa utsättas för sexuellt våld och våld i nära relationer. Under projektet genomfördes utbildningar till personal som möter personer med autismspektrumtillstånd samt samtalskvällar för personer som själva har autismspektrumtillstånd eller annan NPF. På samtalskvällarna diskuterades olika aspekter av sex och relationer.⁸⁹

Även andra lokalföreningar inom RFSU har drivit projekt som arbetat med sexualitet och relationer för olika målgrupper av personer med

⁸⁵ RFSU, SRHR-Nätverk för personal inom Anpassad skola och LSS, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/boka-utbildning/srhr-natverk-lss/>

⁸⁶ RFSU, *Sexualupplysning för alla – ett metodmaterial*, Malmö: RFSU, 2022, Hämtad från <https://www.rfsu.se/globalassets/lokalforeningar/malmo/rfsu-malmo-materialbank/sufa-metodmaterial.pdf>

⁸⁷ RFSU, Sexualupplysning för Alla (SUFA), *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/boka-utbildning/sexualupplysning-for-alla/>

⁸⁸ RFSU, Fortbildning för skolpersonal i anpassad skola, *RFSU*, senast uppdaterad 2 april 2024, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/kurser-utbildningar/fortbildning-for-skolpersonal/>

⁸⁹ RFSU, *Spektrum: Sex*, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/var-projektverksamhet/spektrum-sex/>

funktionsnedsättning. RFSU Stockholm drev under 2021–2023 *Äkta man?*, ett arvfondsfinansierat projekt tillsammans med Svenska Dövidrottsförbundet (SDI), Riksteatern Crea och Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDUF). Genom samtal, kultur och med hjälp idrottens värld undersöktes mansnormer med döva, hörselskadade och dövblinda killar och män.⁹⁰

RFSU Stockholm har också drivit projekten *Teckna sex* och *Sex i rörelse*. *Teckna sex* var ett treårigt arvfondsfinansierat projekt som utvecklade material för sexualupplysning på teckenspråk, samt utbildade teckenspråkiga informatörer.⁹¹ Projektet *Sex i rörelse* var även det finansierat av Arvsfonden och pågick under tre år, mellan 2016–2019. Det gjordes tillsammans med Unga rörelsehindrade Stockholm. Projektets mål var att öka representationen av unga personer med normbrytande funktion i bild och på film som på olika sätt skildrar sex och relationer. Resultatet av projektet finns kvar i form av en webbplats, sexirorelse.se.^{92, 93}

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL)

RFSL är också en ideell organisation som drivit projekt som uppmärksammat SRHR och funktionsnedsättning. Deras fokus har varit på Hbtq-personer med funktionsnedsättning.

Mellan åren 2014 och 2017 drev RFSL och RFSL Stockholm *Funkisprojektet* med stöd från Arvsfonden. Projektet arbetade nationellt för att skapa fler mötesplatser för hbtq-personer som bor på gruppboende, serviceboende eller jobbar på daglig verksamhet. Projektet tog även fram normkritiskt utbildningsmaterial och arbetssätt. De utbildade även personal inom LSS⁹⁴ och funktionshindersorganisationer. Projektet gav också upphov till Hbtq-hänget (träffverksamhet för hbtq-personer som bor på gruppboende och/eller jobbar på daglig verksamhet). Det är en verksamhet som fortfarande finns kvar inom RFSL och alla RFSL-avdelningar kan få stöd med att starta ett Hbtq-häng av RFSL Förbundet. Enligt RFSL blev projektet en helt ny gränsöverskridande plattform

⁹⁰ RFSU, *Äkta man*, RFSU, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/senaste-stockholm/sexualupplysning/akta-man/>

⁹¹ RFSU, *Teckna sex*, RFSU, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/senaste-stockholm/sexualupplysning/teckna-sex/>

⁹² *Sex i rörelse*, Om sex, funktion och att bryta mot normen, RFSU Stockholm. Hämtad från <https://sexirorelse.se/>

⁹³ RFSU, *Sex i rörelse*, RFSU, senast uppdaterad 4 april 2018. Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/senaste-stockholm/sexualupplysning/sex-i-rorelse/>

⁹⁴ Lagen för stöd och service till vissa funktionshindrade.

där RFSL, funktionshindersorganisationer, LSS-personal och personer som bor på gruppbonden och/eller jobbar på dagliga verksamheter möttes.⁹⁵

Efter att Funkisprojektet avslutades fortsatte RFSL Stockholm med ytterligare ett arvsfondsfinansierat projekt som hette *Jag är berättaren*, som gav ut lättlästa böcker med personliga berättelser om att vara hbtq och funkis.⁹⁶

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för mänskliga rättigheter som har 53 funktionsrättsförbund som medlemmar. Även Funktionsrätt Sverige har på senare tid varit en aktör som lyft perspektiv kring SRHR och funktionsnedsättning, bland annat med sina samarbetsprojekt tillsammans med RFSU.

En större insats för att lyfta SRHR för personer med funktionsnedsättning var projektet *Min sexualitet – min rätt*, som genomfördes mellan 2020–2023 i samarbete mellan Funktionsrätt Sverige och RFSU. Projektets mål var att öka kunskapen om sexuell hälsa hos personer med funktionsnedsättning och att förse målgruppen med verktyg för att främja förändring.^{97, 98}

Projektet startade med att två enkätundersökningar genomfördes där personer med funktionsnedsättning fick beskriva de hinder de möter i vardagen relaterade till sexualitet och hur deras sexuella och reproduktiva rättigheter begränsas. Sammanlagd svarade över 2 100 personer med olika funktionsnedsättningar och kroniska sjukdomar. Resultatet presenterades i projektets rapport *Vill du ligga med mig då? - En kartläggning om sexuell hälsa hos personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom*. I rapporten framkommer att personer med funktionsnedsättning upplever att deras kroppsliga och psykiska integritet inte respekteras. Ett tecken på det är det höga antalet personer som har erfarenheter av olika typer av våld, hot och trakasserier. Vidare upplever många att de avsexualiseras av omgivningen och att de till följd av det känner skam kring sin sexualitet. Många känner sig också begränsade av sin familj eller nära omgivning när det kommer till att välja kärleksrelation och partner. Undersökningen visade också att många med funktionsnedsättning upplever bristande sexuell hälsa. I rapporten konstateras att mer kunskap behövs för att

⁹⁵ RFSL, Funkisprojektet, *RFSL*. Hämtad från <https://rfslstockholm.se/hbtq-handboken/>.

⁹⁶ RFSL, *Jag är berättaren*, *RFSL Stockholm*. Hämtad från <https://rfslstockholm.se/jag-ar-berattaren/>

⁹⁷ Funktionsrätt, *Min sexualitet – min rätt*, *Funktionsrätt Sverige*. Hämtad från <https://funktionsratt.se/vi-paverkar/projekt/avslutade-projekt/min-sexualitet-min-ratt/>

⁹⁸ RFSU, *Min sexualitet – min rätt*, *RFSU*. Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/i-sverige/projekt-och-samarbeten/min-sexualitet-min-ratt/>

förstå varför man bedömer sin sexuella hälsa som dålig, och vad som har potential att förbättra den.⁹⁹

Utifrån rapporten identifierades också fyra olika områden som projektet arbetade vidare med:

- Bryt avsexualiseringen och visa lusten,
- Föräldraskap,
- Frihet från våld
- Lagstiftning och policys påverkan på sexualiteten.

Utifrån resultatet av enkätundersökningarna gjordes även en fördjupad studie om funktionsnedsättning och föräldraskap. Intervjuer och samtal med personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom mynnade ut i rapporten *Föräldrar på (o)lika villkor* där personernas erfarenheter och tankar av att bilda familj och skaffa barn lyfts. I rapporten framkommer bland annat att samhället inte är utformat så att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara föräldrar och att brist på kunskap om olika funktionsnedsättningar gör att samhället inte sätter in rätt insatser. Det finns upplevelser av diskriminering och strukturell diskriminering på grund av funktionsnedsättning, och upplevelser av att inte bli tagen på allvar som förälder när man har en funktionsnedsättning.¹⁰⁰

I samband med projektet har även kampanjen *Lusten ser inga hinder* genomförts, i syfte att visa upp positiva och lustfyllda representationer av personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom.¹⁰¹ Webbkursen *Sex, lust och självbestämmande* skapades som kunskapshöjande material och syftar till att stärka sexuella rättigheter och främja sexuell hälsa för personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom, samt motverka diskriminering kopplad till dessa faktorer.¹⁰²

I projektet fanns även lokala samarbetsprojekt som medlemsförbund i Funktionsrätt Sverige samt RFSU:s lokalföreningar genomfört:

⁹⁹ Funktionsrätt Sverige och RFSU, *Vill du ligga med mig då? - En kartläggning om sexuell hälsa hos personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom*, Funktionsrätt Sverige och RFSU, 2021.

¹⁰⁰ Gerdes, H., *Föräldrar på (o)lika villkor - föräldraskap och funktionsnedsättning i dagens Sverige*, RFSU och Funktionsrätt Sverige, (Stockholm: Trydells, 2022).

¹⁰¹ RFSU, *Lusten ser inga hinder*, RFSU. Hämtade från <https://www.rfsu.se/engagera-dig/vara-kampanjer/lusten-ser-inga-hinder/>

¹⁰² Autism Sverige, *Upptäck webbkursen "Sex, lust och självbestämmande"*, Autism Sverige. Hämtad från <https://www.autism.se/aktuellt/upptack-webbkursen-sex-lust-och-sjלבbestammande/>

- FUB Uppsala och RFSU Uppsala: Metoder och material riktat till unga med Intellectuell funktionsnedsättning.
- Bröstcancerförbundet: Seminarier om sex efter bröstoperation.
- Psoriasisförbundet: Material om sexuell hälsa och psoriasis.
- ILCO (tarm- uro- och stomiförbundet): Digitala informationskvällar om sex kopplat till den egna sjukdomen.
- RFSU Stockholm: Metoder och material riktat till unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.
- Grunden Malmö, RFSU Malmö och RFSU Göteborg: Kontaktskapande läger för personer med Intellectuell funktionsnedsättning.
- NKJT (Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk): Digitala samtalsgrupper och utbildning för volontärer.

Ytterligare exempel på projekt är *Makten är min* som drevs av Funktionsrätt Sverige med stöd av Jämställdhetsmyndigheten och Brottsoffermyndigheten under 2023. Syftet med projektet var att skapa förutsättningar för kvinnor och ickebinära med funktionsnedsättning att skilja ut hälsosamma relationer från destruktiva genom att stärka känslan av egenmakt och självbestämmande.^{103, 104} Projektet erbjuder även en webbutbildning som nås via Funktionsrätt Sveriges utbildningsportal.¹⁰⁵

Riksförbundet FUB

FUB har på nationell och lokal nivå drivit projekt som riktar sig till personer med funktionsnedsättning inom området SRHR.

Relationer som funkar är ett projekt som pågått under 2021–2024. Projektet föregicks av en förstudie där fokus var att utforska vad som funkar och inte funkar kring nära relationer för personer med intellektuell funktionsnedsättning, och vad som skulle behöva göras för att det ska bli bättre.¹⁰⁶

¹⁰³ Funktionsrätt, *Makten är min*, *Funktionsrätt Sverige*. Hämtad från

<https://funktionsratt.se/vi-paverkar/projekt/avslutade-projekt/makten-ar-min/>

¹⁰⁴ BroM, Utbildning ger stöd att lämna våldsamma relationer, *Brottsoffermyndigheten*, publicerad 2 december 2024. Hämtad från <https://www.brottsoffermyndigheten.se/om-oss/aktuellt/nyheter/utbildning-ger-stod-att-lamna-valdsamma-relationer/>

¹⁰⁵ Funktionsrätt, Välkommen till Funktionsrätt Sveriges utbildningsportal, *Funktionsrätt Sverige*. Hämtad från https://funktionsratt.learnify.com/core/login?ReturnUrl=%2fportal%2fpage%2fmakten_ar_min

¹⁰⁶ RSF, Förstudien – Relationer som funkar, *Relationer som funkar*. Hämtad från <https://www.relationersomfunkar.se/resurs/forstudien/>

Projektet Relationer som funkar har drivits av FUB i Uppsala län och finansierats av Arvsfonden. Projektets syfte har varit att skapa bättre förutsättningar för självvalda och ömsesidiga nära relationer för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism.¹⁰⁷ Projektet har tagit fram modellen *tårtan* för att förstå och strukturera arbetet med nära relationer, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Modellen kan både användas på organisationsnivå, där man strategiskt kan titta på ansvar, uppdrag, kompetens och samverkan, men också för att förstå hur man kan tillgodose individens behov och rättigheter.¹⁰⁸ Inom ramen för projektet har ett viktigt arbete också varit skapandet av *DigiVi*, en webb-app som gör det möjligt för fler att hitta vänner, umgås eller dejta på nätet. DigiVi är skapat för att fungera särskilt bra för personer som har intellektuell funktionsnedsättning, men appen är öppen för alla som har en funktionsnedsättning.¹⁰⁹

Nätverket SRHR & Funktionsrätt

RFSU Stockholm, Funktionsrätt Stockholms Län och CES¹¹⁰ driver tillsammans nätverket SRHR & Funktionsrätt. Det är ett nätverk för yrkesverksamma som på olika sätt arbetar för och med sexuell hälsa och reproduktiva rättigheter för personer med funktionsnedsättningar i Stockholms län. De riktar sig personer inom region, kommun eller civilsamhälle som arbetar med att stärka sexuella och reproduktiva rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Det kan vara som beslutsfattare, tjänsteperson, sjuksköterska, personal inom kommunal vård- och omsorg, kurator, eller andra yrken. Syftet med nätverket SRHR & Funktionsrätt är att utbyta erfarenheter, få inspiration, och få en bild av vad som görs inom Stockholms län.¹¹¹

¹⁰⁷ RSF, Nära, ömsesidiga relationer som funkar, *Relationer som funkar*. Hämtad från <https://www.relationersomfunkar.se/>

¹⁰⁸ RSF, Tårtan, *Relationer som funkar*. Hämtad från <https://www.relationersomfunkar.se/tartan/>

¹⁰⁹ Digivi, Välkommen till Digivi, *Digivi*. Hämtad från <https://digivi.nu/digivi>

¹¹⁰ Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) inom Region Stockholm som arbetar med folkhälsovetenskaplig forskning och utbildning samt strategiskt folkhälsoarbete i regionen.

¹¹¹ Funktionsrätt, Om nätverket SRHR och funktionsrätt, *Funktionsrätt Stockholms län*. Hämtad från <https://funktionsrattstockholmslan.se/om-natverket-srhr-funktionsratt/>

Övrigt

I detta avsnitt presenteras två övriga initiativ för att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning. Appen Privatliv och BOSSE Råd, Stöd och Kunskapscenter.

Appen Privatliv

Privatliv är en app som handlar om kroppen, känslor, relationer och sex.¹¹² Appen är skapad av sexualupplysarna Nathalie Simonsson och Zafire Vrba med finansiering från Post- och telestyrelsen. Appen är framtaget för att möta de önskemål och behov som finns hos ungdomar och unga vuxna med intellektuella funktionsvariationer.¹¹³

BOSSE

BOSSE råd, stöd och kunskapscenter arbetar med psykosocial habilitering för vuxna. BOSSE ger samordnad hjälp och stöd inom alla de vård- och rättighetsområden som berör livet med funktionsnedsättning. Ett område som de arbetar med är sexuell hälsa, där de ger individuellt stöd. De har även en utbildad sexolog som under många års tid arbetat med frågan om sexuell hälsa för personer med funktionsnedsättning.¹¹⁴

¹¹² Simonsson, N., och Vrba, Z., *Privatliv*, Post- och telestyrelsen. Hämtad från <https://www.mittprivatliv.se/>

¹¹³ Simonsson, N., och Vrba, Z., *Privatliv handledning – privatliv är en app om kroppen, känslor, relationer och sex*. Hämtad från https://www.mittprivatliv.se/pdf/privatliv_handledning.pdf

¹¹⁴ Bosse, Psykosocial habilitering för vuxna, *BOSSE stöd, råd och kunskapscenter*. Hämtad från <https://www.bosse-kunskapscenter.se/>

En internationell utblick

Utvecklingssamarbeten från bland annat Sverige, Finland och Storbritannien bidrar till att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning i låg- och medelinkomstländer. Projekten fokuserar ofta på att motverka diskriminering och förbättra tillgången till vård för personer med funktionsnedsättning. SRHR är grundläggande mänskliga rättigheter som borde vara tillgängliga för alla individer, oavsett funktionsnedsättning. Trots internationella åtaganden för att främja jämlikhet och inkludering, är tillgången till SRHR för personer med funktionsnedsättning fortfarande begränsad i många delar av världen.

Detta kapitel utgör en internationell utblick på området SRHR och funktionsnedsättning och ger en översikt över vetenskapliga artiklar, internationella projekt och initiativ, kunskapshöjande insatser och nätverk samt internationellt utvecklingssamarbete. Sammanställningen syftar till att ge en övergripande bild av kunskapsläget i en internationell kontext och utgör således inte en heltäckande kartläggning.

Sammanfattningsvis framkommer följande i detta kapitel:

- SRHR är en mänsklig rättighet, men personer med funktionsnedsättning möter fortfarande stora hinder globalt.
- Internationella åtaganden finns (till exempel FN:s konvention och EU-strategier), men implementeringen är ojäm och brister kvarstår – bland annat tvångssterilisering och begränsad tillgång till vård.
- Forskning visar på diskriminering, negativa attityder och behov av ökat stöd inom sexualundervisning och sjuk- och hälsovård.
- Internationella projekt och initiativ syftar både till att sprida kunskap och motverka fördomar i samhället, samt till att stärka självbestämmandet och öka kunskapen hos personer med funktionsnedsättning.
- Praktiska tjänster och stöd så som sexassistans och sexualvägledning erbjuds i flera länder till personer med funktionsnedsättning, men anses mer kontroversiellt i Sverige.

Övergripande arbete inom FN och EU

År 2006 antog FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) vilket är en central del av arbetet med att säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan leva ett liv med fullständiga rättigheter och friheter, på lika villkor som andra.¹¹⁵ Sverige ratificerade konventionen i december 2008 och den trädde i kraft i början av år 2009. Konventionen är av stor

¹¹⁵ Ds 2008:23 *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Socialdepartementet.

betydelse för att säkerställa mänskliga rättigheter, och hittills har den ratificerats av 185 länder. År 2018 hade samtliga EU-medlemsstater ratificerat konventionen och åtagit sig, tillsammans med EU, att följa dess skyldigheter och upprätta mekanismer för genomförande och samordning. Arbetet med att implementera konventionen sker därmed på internationell, regional och nationell nivå.

Flera åtgärder har bidragit till att förbättra situationen inom olika områden, särskilt när det gäller tillgänglighet och att främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning genom att sätta funktionshinder högt på EU:s agenda. År 2021 antog EU-kommissionen strategin *Union of Equality – strategy for the rights of persons with disabilities 2021 – 2030*.¹¹⁶ Syftet med strategin är att medlemsländerna inom unionen och på nationell nivå ska ta sig an arbetet med utmaningarna som personer med funktionsnedsättning står inför. Det omfattar alla områden inom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Strategin *Union of Equality* har resulterat i bland annat följande åtgärder:

- EU-intyg för funktionsnedsättning: Ett pilotprojekt har genomförts för att underlätta ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättning mellan medlemsländer, vilket möjliggör för personer med funktionsnedsättning att enklare resa och arbeta inom EU.¹¹⁷
- Sysselsättningspaket för personer med funktionsnedsättning: Under 2022 antogs ett paket med åtgärder för att öka sysselsättningen bland personer med funktionsnedsättning, inklusive riktlinjer för arbetsgivare och stöd för anpassning av arbetsplatser.¹¹⁸
- Tillgänglighetsförbättringar: Fortsatta insatser har gjorts för att implementera den europeiska rättsakten om tillgänglighet, vilket innebär att viktiga produkter och tjänster ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.¹¹⁹

I mars 2022 presenterade Europeiska Kommissionen, i samarbete med European Disability Forum (EDF), ett förslag till ett direktiv för att bekämpa våld mot

¹¹⁶ European Commission: Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, *Union of equality – Strategy for the rights of persons with disabilities 2021–2030*, Publications Office, 2021. Hämtad från <https://data.europa.eu/doi/10.2767/31633>

¹¹⁷ Europeiska revisionsrätten, *Stöd till personer med funktionsnedsättning De verkliga effekterna av EU:s åtgärder är begränsade*, 2023/20. Hämtad från https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2023-20/SR-2023-20_SV.pdf

¹¹⁸ Europeiska kommissionen, *En jämlikhetsunion: EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030*, (Bryssel, 2021). Hämtad från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0101>

¹¹⁹ Ibid.

kvinnor och våld i hemmet för Europaparlamentet och EU:s ministerråd.¹²⁰ Under samma år utkom rapporten *Forced sterilisation of persons with disabilities in the European Union* som belyser den pågående och systematiska tvångssteriliseringen av personer med funktionsnedsättning inom EU.¹²¹ I rapporten framkommer att minst 13 EU-länder fortfarande tillåter påtvingad sterilisering. Detta betraktas som en grov kränkning av mänskliga rättigheter och en form av könsbaserat våld, särskilt riktat mot kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.

I juli 2024 höll EESC en hearing om att tillförsäkra kvinnor med funktionsnedsättning sexuella och reproduktiva rättigheter.¹²² Under evenemanget diskuterade EESC:s ledamöter, företrädare för EU-institutioner och ledande aktivister från funktionshinderns- och kvinnoorganisationer befintlig god praxis och problem som kvinnor med funktionsnedsättning stöter på både i EU och på global nivå. Talarna vid utfrågningen välkomnade det nya EU-direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet och kallade det ett steg i rätt riktning. Men det beskrevs också som ett missat tillfälle, eftersom det inte kriminaliserar våldtäkt och förbjuder tvångssterilisering.¹²³

En överblick kring aktuell forskning

Detta avsnitt syftar till att presentera aktuella vetenskapliga artiklar som belyser SRHR för personer med funktionsnedsättning, med ett särskilt fokus på internationella perspektiv och de utmaningar och framsteg som har gjorts globalt.

Aktuell forskning inom området SRHR och funktionsnedsättning publiceras i flera vetenskapliga tidskrifter. En av de mest relevanta är *Sexuality and Disability: A Journal Devoted to the Psychological and Medical Aspects of Sexuality in Rehabilitation and Community Settings*. Sedan starten 1978 har tidskriften varit en central plattform för forskning och vetenskapliga artiklar som belyser hur

¹²⁰ WeMove Europe, Stoppa påtvingad sterilisering i EU nu!, *YouMove Europe*. Hämtad från https://action.wemove.eu/sign/202203-end_forced_sterilisation_in_the_eu_now-petition-SV

¹²¹ Uldry., M. och EDF Women's Committee, *Forced sterilisation of persons with disabilities in the European Union*, European disability forum 2022, (Brüssel: EDF, 2022)

¹²² European Economic and Social Committee som är den europeiska ekonomiska och sociala kommittén (förskortas EESK på svenska). EESK är ett forum för samråd, dialog och samförstånd mellan företrädare för alla olika sektorer i det organiserade civila samhället och Europaparlamentet, rådet och kommissionen.

¹²³ EESC, Sexual and reproductive health rights of women with disabilities: Discrimination running high, *The European Economic and Social Committee*, publicerad 9 juli 2024. Hämtad från <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/sexual-and-reproductive-health-rights-women-disabilities-discrimination-running-high>

funktionsnedsättningar påverkar sexualitet, relationer och intimitet, samt strategier för att förbättra livskvaliteten för personer med funktionsnedsättningar.¹²⁴

Flera studier inom området har genomfört systematiska litteraturöversikter som analyserar tidigare forskning om SRHR och funktionsnedsättning ur olika perspektiv.

Pérez-Curiel med flera (2023) genomförde en systematisk översikt som undersöker hur personer med intellektuell funktionsnedsättning utövar sina rättigheter enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), med särskilt fokus på artikel 23 (rätt till hem och familj) samt artikel 25 (rätt till hälsa, med fokus på SRHR). Genom att analysera 151 vetenskapliga studier identifierade forskarna sex centrala teman: attityder, intima relationer, sexuell och reproduktiv hälsa, sexualitet och sexualundervisning, graviditet samt föräldraskap. Resultaten visar att personer med IF fortsatt möter betydande hinder, särskilt relaterade till kommunikation och attityder, vilket begränsar deras möjligheter att fullt ut utöva sina sexuella och reproduktiva rättigheter.

I studien framkommer att majoriteten av de inkluderade studierna genomfördes efter 2006, då CRPD antogs. Endast ett fåtal studier genomfördes innan 2006. Den geografiska fördelningen av forskningen visar att flest studier genomfördes i Europa (42 procent), med Storbritannien som det mest representerade landet följt av Sverige. Amerika stod för 32 procent av studierna, där majoriteten genomfördes i USA, följt av Kanada. I Asien genomfördes 12 procent av studierna, med flest studier i Indien och Nepal. Afrika stod för 9 procent, med Sydafrika och Uganda som de mest representerade länderna. Även 9 procent av studierna genomfördes i Oceanien, där Australien var det mest framträdande forskningslandet. Av de 151 inkluderade studierna var tre forskare, Claire Bates, Hilary K. Brown, och Michelle McCarthy, de mest framträdande.¹²⁵

Även Hameed med flera (2020) genomförde en systematisk översikt i syfte att utvärdera insatser för att främja SRHR för personer med funktionsnedsättning i låg- och medelinkomstländer. 18 studier inkluderades, 11 från medelinkomstländer och 2 från låginkomstländer. Resultatet visar att de flesta insatser för att främja sexuell och reproduktiv hälsa för personer med

¹²⁴ Springer, *Sexuality and Disability – A Journal Devoted to the Psychological and Medical Aspects of Sexuality in Rehabilitation and Community Settings*, *Springer Nature*. Hämtad från <https://link.springer.com/journal/11195>

¹²⁵ Pérez-Curiel, P., Vicente, E., Morán, M.L. och Gómez, L.E., The Right to Sexuality, Reproductive Health, and Found a Family for People with Intellectual Disability: A Systematic Review, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 20, nr. 3, 2023.

funktionsnedsättning i låg- och medelinkomstländer fokuserar på informationsspridning, medan viktiga områden som tillgång till mödravård och preventivmedel är försummade. Slutsatsen är att det finns ett stort behov av fler och mer omfattande insatser samt utvärderingar för att säkerställa att dessa grupper får tillgång till nödvändiga hälsotjänster.¹²⁶

Ytterligare en studie som har genomfört en systematisk litteraturöversikt på området är de Wit med flera (2022) som undersöker attityder hos stödpersonal och anhöriga gentemot sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar. 31 studier inkluderades och resultaten visar att stödpersonal och anhöriga har både positiva och restriktiva attityder till sexualitet hos personer med intellektuella funktionsnedsättningar, där osäkerhet kring sexualundervisning och rädsla för risker ofta begränsar stödet. Studien konkluderar att ökad utbildning och riktlinjer behövs för att skapa en mer inkluderande och stödjande inställning till sexuell hälsa för denna grupp.¹²⁷

Flera studier inom området SRHR och funktionsnedsättning undersöker utmaningar och erfarenheter hos personer med funktionsnedsättning, ofta med fokus på specifika länder.

Exempelvis Thunem med flera (2024) undersökte erfarenheter och attityder hos personer med funktionsnedsättning i Norge gällande personlig assistans och sexuell hälsa. Resultaten visar att 67,1 procent av deltagarna undviker sexuella aktiviteter hellre än att få assistans med dessa, 50 procent känner obehag inför att prata om sexuell hälsa, och 76 procent oroar sig för att sådana samtal skulle göra assistenten obekväm.¹²⁸

Ett annat exempel är Gartrell med flera (2017) som genomförde en kvalitativ studie om kvinnor med funktionsnedsättningar på landsbygden i Kambodja och deras tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa. Studien baserades på intervjuer och observationer med 33 deltagare och identifierar tre viktiga åtgärder: stärka

¹²⁶ Hameed, S., Maddams, A., Lowe, H., Davies, L., Khosla, R. och Shakespeare, T., From words to actions: Systematic review of interventions to promote sexual and reproductive health of persons with disabilities in low- and middle-income countries, *BMJ Global Health*, vol. 5, 2020.

¹²⁷ de Wit, W., van Oorsouw, W.M.W.J. och Embregts, P.J.C.M., Sexuality, education and support for people with intellectual disabilities: A systematic review of the attitudes of support staff and relatives, *Sexuality and Disability*, vol. 40, nr. 2, 2022, s. 315–346.

¹²⁸ Thunem, I., Chalachanová, A. och Areskoug Josefsson, K., Personal Assistance Services and Sexual Health in Norway - A Cross-Sectional Study of Disabled People's Experiences and Attitudes Regarding Sexuality and Personal Assistants, *Scandinavian Journal of Disability Research*, vol. 26, nr. 1, 2024, s. 173–188.

kvinnors ekonomiska och sociala resurser, engagera dem som förespråkare i samhället och förbättra kommunikationsstöd för hälso- och sjukvårdspersonal.¹²⁹

En stor del av forskningen fokuserar på SRHR för unga personer med funktionsnedsättning. Bland annat en studie publicerad 2018 av FN:s befolkningsfond (UNFPA) analyserar situationen för unga personer med funktionsnedsättningar när det gäller diskriminering och könsbaserat våld, inklusive dess påverkan på deras sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Studien genomförde en litteraturöversikt, konsultationer med experter, intervjuer och enkätundersökning, fältstudier i Ecuador, Marocko, Moçambique och Spanien samt fokusgrupper med unga personer med funktionsnedsättningar. Studien visar att unga personer med funktionsnedsättning möter omfattande hinder inom utbildning, hälsovård och arbetsmarknad, samt att de är särskilt utsatta för könsbaserat våld, där unga kvinnor drabbas oproportionerligt. För att förbättra deras situation rekommenderas rättsliga reformer, ökad tillgång till inkluderande sexualundervisning och vårdtjänster samt stärkta skyddsåtgärder mot våld och diskriminering.¹³⁰

Internationella projekt och initiativ

Inom Europa verkar flera organisationer över nationsgränserna för att främja rättigheter och möjligheter för personer med funktionsnedsättning, inklusive initiativ kopplade till SRHR.

En av dessa är den ideella organisationen *European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD)* som mellan 2022 och 2024 genomförde projektet GIAff4ID. Syftet med projektet var att utmana stereotyperna kring sexualundervisning och känslomässig utveckling hos unga personer med IF genom att utveckla en spelbaserad inlärningsmetod. Genom att utveckla anpassningsbara spel fokuserade projektet på teman som samtycke, hälsopraxis, känslor och kroppsliga förändringar. Målet var att ge ungdomsarbetare verktyg för att erbjuda relevant utbildning inom sexualitet och känslomässig utveckling, baserat på de ungas behov och förväntningar.¹³¹ I

¹²⁹ Gartrell, A., Beasel, K. och Becker, C., "We do not dare to love": Women with disabilities' sexual and reproductive health and rights in rural Cambodia, *Reproductive Health Matters*, vol. 25, nr. 50, 2017, s. 31–42.

¹³⁰ UNFPA, *Young Persons with Disabilities. Global Study on Ending Gender-based Violence and Realizing Sexual and Reproductive Health and Rights*, United Nations Population Fund, (New York, 2018).

¹³¹ EASPD, GIAff4ID-Games for Improving Affectivity in Youngsters with Intellectual Disabilities, *European Association of Service Providers for Persons with Disabilities*. Hämtad från <https://easpd.eu/project-detail/giaff4id-games-for-improving-affectivity-in-youngsters-with-intellectual-disabilities/>

oktober 2024 presenterade EASPD projektets huvudresultat vid en konferens där experter, intressenter och beslutsfattare deltog.¹³²

En annan aktör är *European Disability Forum* som 2019 publicerade rapporten *Sexual and reproductive health and rights of women and girls with disabilities*. Rapporten belyser de utmaningar som kvinnor och flickor med funktionsnedsättning möter och tar upp bland annat diskriminering, skadliga metoder som tvångssterilisering och abort utan samtycke, samt bristen på tillgängliga hälso- och sjukvårdstjänster. Rapporten betonar vikten av att respektera kvinnors autonomi över sina egna kroppar, eliminera skadliga metoder, säkerställa effektiv tillgång till rättvisa och fullt ut garantera sexuella och reproduktiva rättigheter. Den innehåller också rekommendationer till stater om hur dessa rättigheter kan säkerställas på nationell nivå.¹³³

I flera länder har projekt och initiativ genomförts för att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning genom att främja deras möjligheter till intimitet.

Ett exempel från Storbritannien är *The Outsiders Trust* som är ett socialt nätverk och dejtingklubb för personer med ”fysiska och sociala funktionsnedsättningar”. Organisationens mål är att personer med funktionsnedsättningar ska ha samma möjlighet som alla andra att hitta en partner och utforska sin sexualitet, genom att bland annat driva en hjälplinje för sex och funktionsnedsättning. Genom en av organisationens grenar, *TLC Trust*, tillhandahåller de även sexuella och intima tjänster till personer med funktionsnedsättning.¹³⁴

Ytterligare ett exempel från Storbritannien är *Sexual Health and Disability Alliance (SHADA)* som stödjer yrkesverksamma att inkludera sina klienter med funktionsnedsättnings sexualitet och relationer som en del av en holistisk vård. SHADA har bland annat anordnat möten och konferenser samt utformat en verktygslåda vars syfte är att stödja hälso- och sjukvårdspersonal att initiera samtal om sex med klienter med funktionsnedsättning.¹³⁵

¹³² EASPD, Access to Sexual and Reproductive Rights for People with Disabilities: Challenges and Perspectives in Education, *European Association of Service Providers for Persons with Disabilities*. Hämtad från <https://easpd.eu/events-detail/giaff4id-closing-conference/>

¹³³ EDF, *Sexual and reproductive health and rights of women and girls with disabilities*, European Disability Forum, (Bryssel, 2019).

¹³⁴ Outsiders, Outsiders Peer Support and Dating for Disabled People, *The Outsiders Trust*. Hämtad från <https://outsiders.org.uk/>

¹³⁵ SHADA, Welcome to SHADA – Sex and relationship support for professionals with disabled clients, Sexual Health and Disability Alliance. Hämtad från <https://shada.org.uk/>

I flera andra länder finns också organisationer som tillhandahåller sexuella tjänster specifikt för personer med funktionsnedsättning, med syftet att främja deras möjligheter till intimitet och sexuell hälsa. Exempel på sådana organisationer är *Touching Base* i Australien¹³⁶ och *Stichting Alternatieve Relatiebemiddeling (SAR, "Stiftelsen för Alternativ Relationsförmedling")* i Nederländerna¹³⁷.

Utöver dessa initiativ erbjuder flera länder särskilda utbildningar för sexassistenter, det vill säga professionellt utbildade personer som bistår personer med funktionsnedsättning i frågor som rör sexualitet. Exempelvis organisationen *Sexualité et Handicap Pluriels (SEHP)* i Schweiz erbjuder en sådan utbildning. I Danmark kan man utbilda sig till sexualvägledare, bland annat vid VIA University College. Utbildningen är särskilt utformad för yrkesverksamma inom social- och hälsovårdssektorn som arbetar med personer med funktionsnedsättning.¹³⁸

I flera länder stöds således personer med funktionsnedsättning i sin sexualitet genom insatser som utbildade sexassistenter och sexualvägledare. I Sverige har frågan däremot fått mindre uppmärksamhet och historiskt varit något mer kontroversiell, vilket Jens Rydström och Don Kulick diskuterar i sin bok *Sex och funktionshinder i Danmark och Sverige: Hur man hjälper och hur man stjälper*.¹³⁹

Kunskapshöjande insatser och nätverk

I flera länder finns organisationer som arbetar för att tillhandahålla information och kunskap om SRHR i relation till funktionsnedsättning. Ett exempel är den amerikanska ideella organisationen *Disability Resources* som arbetar för att stärka medvetenheten och tillgången till information för personer med funktionsnedsättning i syfte att främja självständighet och delaktighet. Organisationen granskar och sammanställer information från olika källor och tillhandahåller en omfattande databas med resurser. Ett av databasens särskilda ämnesområden är sexualitet, där organisationen samlar kunskap, publikationer och resurser om SRHR i relation till funktionsnedsättning.¹⁴⁰

Ett annat exempel är Befolkningsförbundet i Finland som har utvecklat *Guide to Sexual and Reproductive Health and Rights*. Delar av detta material fokuserar specifikt på personer med funktionsnedsättning i relation till SRHR. Guiden är i första hand framtagen för finska tjänstemän som arbetar med frågor såsom

¹³⁶ Läs mer på: <https://www.touchingbase.org/>

¹³⁷ Läs mer på: <https://www.stichtingsar.nl/>

¹³⁸ Läs mer på: <https://www.via.dk/efter-og-videreuddannelse/uddannelsesstilbud/retninger/seksualvejledning>

¹³⁹ Kulick och Rydström, *Sex och funktionshinder i Danmark och Sverige: hur man hjälper och hur man stjälper*.

¹⁴⁰ Läs mer på: <https://www.disabilityresources.org/sex.html>

mänskliga rättigheter runt om i världen, men riktar sig även till andra som vill fördjupa sina kunskaper inom området.¹⁴¹

Ytterligare ett exempel på kunskapshöjande insatser i Finland är stiftelsen Aspa som genom sitt projekt "Kraft från sexualitet" (2018–2021) syftade till att stärka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att uttrycka sina sexuella behov. Som en del av projektet utvecklade Aspa ett omfattande material i samarbete med bland annat personer med funktionsnedsättning. Materialet innehåller diskussionskort som ska underlätta samtal om sexualitet, informationsmaterial, ett spel som syftar till att öka kunskapen om diskriminering och sexualitet, samt en samling praktiska övningar som kan användas av gruppleddare.¹⁴²

Även i Norge har flera kunskapshöjande insatser genomförts. Ett exempel är nätverket *Funksjonsnedsettelse, seksualitet og samliv (NFSS)*, ett rikstäckande forum för yrkesverksamma som arbetar med frågor kring sexualitet och funktionsnedsättning. Nätverket fokuserar på kunskapsspridning och utveckling av informations- och utbildningsmaterial. Bland annat har de tagit fram en verktygslåda med pedagogiska resurser för samtal om sexualitet med barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. NFSS erbjuder även en omfattande kunskapsbank inom SRHR och funktionsnedsättning, där materialet är indelat i olika teman såsom sexualitet, preventivmedel och HBTQ+. NFSS anordnar även årliga konferenser för personer som arbetar med funktionsnedsättning exempelvis inom habilitering eller hälso- och sjukvårdstjänster.¹⁴³

Den norska paraplyorganisationen *UngFunk* arbetar också med kunskapsspridning inom SRHR och funktionsnedsättning. Organisationen samlar 38 medlemsorganisationer och verkar för att säkerställa delaktighet och jämlikhet i samhället för unga med funktionsnedsättningar och kroniska sjukdomar. Sexualitet och funktionsnedsättning är ett av UngFunks prioriterade områden, och inom detta har de bland annat tagit fram en handbok om sexuell njutning för personer med funktionsnedsättning, genomfört en undersökning om bemötandet

¹⁴¹ Läs mer på: <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/guide-to-sexual-and-reproductive-health-and-rights>

¹⁴² Aspa, Voimaa seksuaalisuudesta (2018–2021): Miten ottaa seksuaalisuus puheeksi asumispalveluissa, Aspa. Hämtad från <https://www.aspa.fi/kehittamistoiminta/kehittamistuloksia/voimaa-seksuaalisuudesta/>

¹⁴³ NFSS, Om NFSS, *Nettverk: Funksjonsnedsettelse, seksualitet og samliv*. Hämtad från <https://www.nfss.no/om-oss>

inom vården samt utvecklat en guide för vårdpersonal som arbetar med dessa frågor.¹⁴⁴

Ytterligare ett exempel från Norge är organisationen *Unge funksjonshemmede* som under 2015–2017 genomförde en kartläggning och tog fram broschyren *Sex, tabun och fördomar* som bland annat riktade sig till organisationer som arbetar med målgruppen. Syftet med broschyren var att bryta tabun, motverka fördomar och öka kunskapen om sexualitet och funktionsnedsättning.¹⁴⁵

Ett nordiskt exempel från Danmark är Unge funksjonshemmedes systerorganisation *Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH)* som mellan 2021 och 2023 utvecklade webbapplikationen *LigeLyst*. Applikationen syftar till att ge unga med funktionsnedsättning bättre kunskap om sexualitet, kroppens funktioner och sexuellt överförbara sjukdomar. Den är uppdelad i fyra teman (kön, partners, sex och gränser) och är utformad för att även kunna användas inom sexualundervisningen. Projektet finansierades av Sundhedsstyrelsen i Danmark.¹⁴⁶

Inom det nordiska samarbetet anordnade Nordens välfärdscenter tillsammans med socialministeriet på Färöarna och Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder 2017 seminariet *Bryt tabut!* på Färöarna om sexualitet och funktionsnedsättning. Seminariet inkluderade ett flertal nordiska föreläsare och från Sverige föreläste Jens Rydström och Julia Bahner som båda forskar inom området. Under seminariet diskuterades bland annat sexuell hjälp till personer med funktionsnedsättning, brister i rättssäkerheten vid övergrepp samt rätten för personer med funktionsnedsättning till sin egen sexualitet och att få vara sig själv.¹⁴⁷

Internationellt utvecklingssamarbete

Vid kartläggningen av nationella projekt och initiativ i andra länder med fokus på SRHR i relation till funktionsnedsättning framkom att det, utöver nationella

¹⁴⁴ UngFunk, Om oss, *Unge funksjonshemmede*. Hämtad från <https://ungefunksjonshemmede.no/om-oss>

¹⁴⁵ Unge funksjonshemmede, Vi må snakke om seksualitet, *Stiftelsen DAM*, senast uppdaterad 28 juni 2024. Hämtad från <https://dam.no/prosjekter/ma-snakke-seksualitet/>

¹⁴⁶ SUMH, Ligelyst web app, *Sammenslutningen af Unge med Handicap*, 2024. Hämtad från <https://sumh.dk/vi-goer/seksualitet/ligelyst-web-app/>

¹⁴⁷ NVC, Bryt tabut: Seminarium om sexualitet och funktionsnedsättning bröt tabun, *Nordens välfärdscenter*, 2017. Hämtad från <https://nordicwelfare.org/nyheter/seminarium-om-sexualitet-och-funktionsnedsattning-brot-tabun/>

initiativ, finns ett antal biståndsfinansierade insatser inom området som syftar till att stärka SRHR för personer med funktionsnedsättning i utvecklingsländer.

Sverige har en aktiv roll inom detta arbete genom Sida, som inom ramen för landets strategi för utvecklingssamarbete inom hälsa och SRHR arbetar för att stärka rättigheterna för de mest utsatta grupperna i samhället, inklusive personer med funktionsnedsättning.¹⁴⁸ Även MyRight, den svenska funktionsrättsrörelsens organisation för internationellt utvecklingssamarbete och bistånd, arbetar med frågor som rör SRHR och funktionsnedsättning i andra länder.¹⁴⁹

Även andra nordiska länder bedriver initiativ för att främja SRHR för personer med funktionsnedsättning i utvecklingsländer.

Exempelvis finansierar Finlands utrikesministerium ett projekt som genomförs av organisationen *Läkares Sociala Ansvar (LSV)* under perioden 2025–2028.

Projektet syftar till att stärka SRHR för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning i Kenya genom utbildning av både målgruppen och deras anhöriga, kompetenshöjning för hälso- och sjukvårdspersonal, förbättring av tillgänglighet inom hälsovården samt stöd till civilsamhällesorganisationer och påverkansarbete.¹⁵⁰

Ett exempel från Norge är *Norskt centrum för mänskliga rättigheter (NCHR)* vid Oslo universitet som år 2021 organiserade en fem veckor lång digital utbildningsserie om intersektionell diskriminering för det civila samhället i Asien. Särskilt fokus låg på diskriminering av personer med funktionsnedsättning samt frågor kring sexuell läggning och könsidentitet (SOGI). Utbildningsserien berörde bland annat den dubbla diskriminering som ofta drabbar personer med flera identiteter, exempelvis personer med funktionsnedsättning och SOGI.¹⁵¹

Utöver de nordiska insatserna finns flera internationella program som har haft liknande målsättningar.

¹⁴⁸ Sida, Sidas arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, senast uppdaterad 2 juni 2023. Hämtad från <https://www.sida.se/sida-i-varlden/teman/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter>

¹⁴⁹ MyRight, Större behov men sämre tillgång till vård, *MyRight*. Hämtad från <https://myright.se/vart-arbete/halsa-och-srhr/>

¹⁵⁰ LSV, Kenia, *Lääkarin Sosiaalinen Vastuu – Läkares Sociala Ansvar*, 2025. Hämtad från <https://lsv.fi/toiminta/kehitysyhteisty/kenia/>

¹⁵¹ Norwegian Centre for Human Rights, Sharing Norwegian experiences working on disability and SOGI rights issues, University of Oslo, publicerad 9 april 2021. Hämtad från <https://www.jus.uio.no/>

Ett exempel är *The Women's Integrated Sexual Health (WISH)*, ett program som genomfördes mellan 2018 och 2024 med finansiering från Storbritanniens *Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO)*. Programmet syftade till att tillhandahålla inkluderande och integrerade SRHR-tjänster i 27 länder i Afrika och Asien med särskilt fokus på marginaliserade grupper, inklusive personer med funktionsnedsättning, ungdomar upp till 20 år och individer som lever i fattigdom.¹⁵²

FCDO har även finansierat ytterligare initiativ inom området, såsom ett projekt som lanserades 2022 av *Inclusive Futures*. Projektet fokuserade på att förbättra tillgången till familjeplanering för personer med funktionsnedsättning i Nigeria genom att öka medvetenheten om deras rättigheter, utbilda hälso- och sjukvårdspersonal om de hinder som kvinnor med funktionsnedsättning möter samt bedriva påverkansarbete för att främja funktionshinderinkludering och jämställdhet inom hälsosystemen.¹⁵³

¹⁵² IPPF, About WISH – Leaving no one behind, *International Planned Parenthood Federation*. Hämtad från <https://www.ippf.org/about-wish>

¹⁵³ Inclusive Futures, Improving access to family planning for people with disabilities, *Inclusive Futures*, september 2022. Hämtad från <https://inclusivefutures.org/access-to-family-planning/>

Sammanfattande reflektion

Ett flertal undersökningar visar att personer med funktionsnedsättning generellt upplever en sämre hälsa och livsvillkor än övriga befolkningen. Detta gäller även inom området SRHR där personer med funktionsnedsättning upplever att deras sexuella rättigheter och sexuella hälsa inte tas på allvar eller uppmärksammas i tillräckligt stor utsträckning. Personer med funktionsnedsättning upplever också att deras möjlighet att bli och vara föräldrar begränsas. Detta på grund av såväl attityder de möter i omgivningen som bristande stöd inom hälso- och sjukvården och bristande stöd från samhället för att utöva föräldraskap. Området SRHR för personer med funktionsnedsättning verkar därmed inte varit särskilt prioriterat i Sverige, utifrån de upplevelser som framkommer i olika undersökningar och rapporter.

Personer med funktionsnedsättning konstateras ofta vara en särskilt utsatt grupp i relation till områden inom SRHR, och pekas ut som en grupp där det behövs mer stöd. Kunskapsläget behöver dock stärkas inom flertalet områden inom SRHR för att ge rätt insatser.

Även i jämförelse med en del andra länder verkar området inte särskilt utvecklat. Det saknas reglering och vägledning på policynivå kring SRHR för personer med funktionsnedsättning i Sverige. Inte heller det praktiska stödet för personer med funktionsnedsättning att utöva eller bejaka sin sexualitet verkar vara särskilt utvecklat i Sverige. I andra länder såsom Australien, Schweiz, Nederländerna och Danmark finns exempelvis stödfunktioner som sexualvägledare och sexassistenter för personer med funktionsnedsättning.

Trots att området inte har varit särskilt prioriterat är Sverige ett land inom vilket forskningen ligger i framkant. Andra framstående länder inom forskningen är annars bland annat Storbritannien, USA och Kanada. Forskningen i Sverige bedrivs dock av ett fåtal individer vid framför allt tre lärosäten (Malmö universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet).

En stor del av forskningen inom området, såväl nationellt som internationellt, syftar till att öka förståelsen för sexualitet och sexuell hälsa hos personer med funktionsnedsättning samt de utmaningar som personer i målgruppen möter. Trots att kunskapen ökar finns det fortfarande kunskapsluckor inom området. En av dem är att forskningen främst fokuserar på personer med intellektuell funktionsnedsättning, medan personer med NPF eller fysiska funktionsnedsättningar i mindre utsträckning inkluderas i studierna. Detta trots att även dessa grupper kan möta betydande utmaningar kring sexualitet och reproduktiv hälsa.

Vidare framkommer att forskningen generellt sett främst är inriktad på unga med funktionsnedsättning, medan frågor kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) för äldre personer med funktionsnedsättning får betydligt mindre uppmärksamhet.

Ytterligare en aspekt som har fått mindre uppmärksamhet inom forskningen är HBTQIA-perspektiv inom området SRHR och funktionsnedsättning.

Flera forskningsartiklar betonar behovet av fortsatt forskning för att fördjupa förståelsen för området SRHR och funktionsnedsättning. Forskningen lyfter även vikten av ökad utbildning och stöd för vårdpersonal, så att de bättre kan bemöta personer med funktionsnedsättning i dessa frågor. Dessutom framhävs behovet av stärkt stöd till skolor för att förbättra undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer inom den anpassade skolan.

Kommuner och regioner är viktiga aktörer i arbetet med att främja SRHR för personer med funktionsnedsättningar. Både kommuner och regioner möter ofta personer med funktionsnedsättning inom sina olika ansvarsområden och har ett stort inflytande i vardagen för många. Dessa aktörers arbete (eller brist på arbete) kan ha stor påverkan för personer med funktionsnedsättning och deras möjligheter att uppnå en fullgod sexuell hälsa och tillvarata sina rättigheter fullt ut.

Regionerna bedriver ett mer strukturerat och tydligt arbete med SRHR på en övergripande nivå jämfört med kommunerna. Nästan samtliga regioner tillhandahåller information om SRHR på sina webbplatser, vanligtvis inom ramen för folkhälsoarbetet eller via sina webbsidor riktade mot vårdgivare. En möjlig förklaring till denna skillnad är att regionerna generellt har ett mer samordnat folkhälsoarbete, ofta genom särskilda enheter inom sina organisationer. När det gäller SRHR-insatser riktade till personer med funktionsnedsättning finns konkreta exempel främst i Region Stockholm och Västra Götalandsregionen.

Om eller hur kommunerna arbetar med SRHR för personer med funktionsnedsättning är inte enkelt att få fram i en övergripande kunskapssammanställning, såsom föreliggande undersökning. Det förefaller därför rimligt att anta att det finns ytterligare initiativ och konkreta exempel ute i verksamheter som inte lyfts fram på webbplatser eller i publika sammanhang, exempelvis kompetensutveckling inom SRHR, interna stödmaterial eller olika projekt. Malmö stad sticker ut så till vida att de på sin webbplats har en samlingssida för hur de arbetar med sexuell hälsa i stort och i sina verksamheter.

Ett annat sätt som Malmö sticker ut är att det finns aktörer inom akademien, kommunal verksamhet och civilsamhället som arbetar med SRHR för personer med funktionsnedsättning. Malmö kan nästan ses som ett nav i arbetet med SRHR för personer med funktionsnedsättning, och då är det framför allt när det gäller personer med intellektuell funktionsnedsättning. Till viss del kan det kanske förklaras med att det finns vissa individer som har rört sig/rör sig mellan de tre olika nivåerna och därmed kan sprida kunskap och väcka intresse för frågorna. En annan hypotes är att närheten till Danmark, som har ett annat förhållningssätt till SRHR för personer med funktionsnedsättning än Sverige, gett mer intresse kring frågorna.

Inom ramen för denna sammanställning har vi inte kunnat göra en fördjupad kartläggning av hur regioner och kommuner arbetar med SRHR gentemot personer med funktionsnedsättning. Vi har inte heller kunnat hitta någon samlad rapportering kring hur regioner och/eller kommuner arbetar med SRHR gentemot personer med funktionsnedsättning.

Under de senaste åren har civilsamhället genomfört ett flertal projekt med fokus på olika aspekter av SRHR i relation till funktionsnedsättning. Dessa initiativ omfattar både kunskapshöjande insatser och utveckling av konkreta verktyg anpassade för olika målgrupper. Genom detta arbete spelar civilsamhället en central roll i den praktiska utvecklingen inom området.

Det görs en del initiativ för att samla och tillgängliggöra den kunskap som finns inom området. Det finns exempel från regioner, kommuner och ideella föreningar som har sammanställt samlingar med länkar, kunskapsbanker och liknande för att nå ut med information om SRHR för personer med funktionsnedsättning. Det är dock i stort sett samma information som återkommer (vilket i sig inte behöver vara något negativt) men det kan visa på en brist på samordning inom området. Det finns också en viss problematik med att en del sammanställningar och information sammanställs som del av projekt eller enstaka insatser och inte hålls uppdaterade. Ytterligare problematik handlar om att webbsidor ej underhålls eller förvaltas i den utsträckning som behövs för att hålla informationen aktuell och tillgänglig.

Sammanfattningsvis visar genomgången att arbetet med SRHR för personer med funktionsnedsättning i Sverige är fragmenterat och bristfälligt prioriterat. Trots initiativ från akademien, civilsamhället och vissa kommuner och regioner återstår fortfarande mycket att göra inom området SRHR och funktionsnedsättning. Det finns också tydliga kunskapsluckor inom forskningen, särskilt vad gäller personer med NPF och fysiska funktionsnedsättningar samt för äldre personer. För att stärka rättigheterna och möjligheterna för personer med funktionsnedsättning inom SRHR krävs en långsiktig satsning på forskning, utbildning och utveckling av stödstrukturer, samt en tydligare reglering och vägledning på policynivå.

Referenser

Rapporter

European Commission: Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, *Union of equality – Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030*, Publications Office, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/31633>. [Hämtad 2025-03-31].

European Disability Forum, *Sexual and Reproductive Health and Rights of Women and Girls with Disabilities*, 2019, https://www.edf-feph.org/content/uploads/2021/02/edf_position_paper_on_srhr_english_0.pdf. [Hämtad 2025-03-31].

Europeiska kommissionen, *En jämlikhetsunion: EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030*, (Bryssel, 2021). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0101> [Hämtad 2025-03-31].

Europeiska revisionsrätten, *Stöd till personer med funktionsnedsättning De verkliga effekterna av EU:s åtgärder är begränsade*, 2023/20. https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2023-20/SR-2023-20_SV.pdf [Hämtad 2025-03-31].

Folkhälsomyndigheten, *Nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige: Genomförandet av den nationella SRHR-strategin 2023–2033*, Solna: Folkhälsomyndigheten, 2023. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/16547c34486946a5be85ec8c8c2b3eb/nationell-handlingsplan-sexuell-reproduktiv-halsa-rattigheter-srhr-2023-2033.pdf> [Hämtad 2025-03-25].

Folkhälsomyndigheten, *Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) – En god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen*, Solna: Folkhälsomyndigheten, 2020. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/n/nationell-strategi-for-sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-srhr/> [Hämtad 2025-03-25].

Folkhälsomyndigheten, *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning - En kvalitativ studie om erfarenheter av och reflektioner om sexualitet, relationer och internet*, Solna: Folkhälsomyndigheten, 2020, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-bland-unga-vuxna-med-intellektuell-funktionsnedsattning-/?pub=68874> [Hämtad 2025-03-25].

Funktionsrätt Sverige & RFSU, *Vill du ligga med mig då? - En kartläggning om sexuell hälsa hos personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom*, Funktionsrätt Sverige och RFSU, 2021, https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2021/06/Vill-du-ligga-med-mig-da_Rapport.pdf [Hämtad 2025-03-25].

Gerdes, H., *Föräldrar på (o)lika villkor - föräldraskap och funktionsnedsättning i dagens Sverige*, Stockholm: RFSU och Funktionsrätt Sverige, 2022, <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2022/11/Rapport-Foraldrar-pa-olika-villkor.pdf> [Hämtad 2025-03-25].

Göteborgs stad, *Sammanfattning av plan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter 2019 – 2022*, <https://srhrgbgstad.goteborgsregionen.se/wp-content/uploads/2020/02/SRHR-plan-kortversion1.pdf> [Hämtad 2025-03-25].

Myndigheten för delaktighet, *Fråga, lyssna och förstå: Om att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning*, Stockholm: Myndigheten för delaktighet, 2024, <https://www.mfd.se/contentassets/59592e9b7be74cc8a2960b65b0d6e9e7/2024-3-fraga-lyssna-och-forsta.pdf.pdf> [Hämtad 2025-03-25].

Myndigheten för delaktighet, *Föräldraskap och funktionsnedsättning: Självupplevda hinder för delaktighet*, Stockholm: Myndigheten för delaktighet, 2017, <https://www.mfd.se/contentassets/bac9d217819f4cf3a083b0b0d214c238/2017-26-fordjupningsomrade-foraldraskap.pdf> [Hämtad 2025-03-25].

Myndigheten för delaktighet, *Motverka våld bland barn och unga med funktionsnedsättning: En kartläggning av stödmaterial*, Stockholm: Myndigheten för delaktighet, 2024, <https://www.mfd.se/contentassets/8f9869206cff494a98e0e4bf1638a9b1/motverka-vald-bland-barn-och-unga-med-funktionsnedsattning.pdf> [Hämtad 2025-03-25].

Myndigheten för delaktighet, *Särskild sårbarhet, särskilt ansvar: Stödmaterial för att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning och kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning*, Stockholm: Myndigheten för delaktighet, 2025, <https://www.mfd.se/contentassets/d481f103e630494cab5234bd85985a9b/sarskild-sarbarhet-sarskilt-ansvar.pdf> [Hämtad 2025-03-31]

Myndigheten för delaktighet, *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2023 Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken*, Myndigheten för delaktighet 2024:10, 2023, Hämtad från: <https://www.mfd.se/contentassets/9e15435a92e64c39adef7831d24cc665/2024-10-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-2023.pdf> [Hämtad 2025-03-31].

Simonsson, N., och Vrba, Z., *Privatliv handledning – privatliv är en app om kroppen, känslor, relationer och sex*. Hämtad från https://www.mittprivatliv.se/pdf/privatliv_handledning.pdf [Hämtad 2025-03-31]

Socialstyrelsen, *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – Lägesrapport 2020*, Stockholm: Socialstyrelsen, 2020, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-3-6686.pdf> [Hämtad 2025-03-31].

Svensson Chowdhury, M., och Stattin, S., *Möjligheter och motstånd: arvsfondsprojekt om sexualitet och funktionsnedsättning*, Stockholm: Allmänna Arvsfonden, 2022, <https://www.arvsfonden.se/download/2022> [Hämtad 2025-03-25].

Sveriges kommuner och regioner, *Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa genom livet - Vårdens utmaningar och vägar framåt*, Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner, 2022, <https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/kvinnorssexuellaochreproduktivahalsagenomlivet.65162.html> [Hämtad 2025-03-25].

Uldry., M. och EDF Women's Committee, *Forced sterilisation of persons with disabilities in the European Union*, European disability forum 2022, (Bryssel: EDF, 2022) https://www.edf-feph.org/content/uploads/2022/09/Final-Forced-Sterilisation-Report-2022-European-Union-copia_compressed.pdf [Hämtad 2025-03-31]

UNFPA, *Young Persons with Disabilities. Global Study on Ending Gender-based Violence and Realizing Sexual and Reproductive Health and Rights*, New York: United Nations Population Fund, 2018, <https://www.unfpa.org/publications/young-persons-disabilities> [Hämtad 2025-03-25].

Metodstöd

RFSU, *Sexualupplysning för alla – ett metodmaterial*, Malmö: RFSU, 2022, <https://www.rfsu.se/globalassets/lokalforeningar/malmo/rfsu-malmo-materialbank/sufa-metodmaterial.pdf> [Hämtad 2025-03-27].

Socialstyrelsen, *Föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning – Stöd till socialtjänsten för att identifiera och ge stöd till barn och familj*, Stockholm: Socialstyrelsen, 2024, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-6-9092.pdf>

Forskning, forskningsartiklar och studentlitteratur

Bahner, J., *Funktionshinder och sexualitet*, Gleerups, Malmö, 2025.

- Bahner, J., Access to sexuality, i H. Egard, K. Hansson och D. Wästerfors (red.), *Accessibility denied: Understanding inaccessibility and everyday resistance to inclusion for persons with disabilities*, Routledge, 2021, kap. 8, <https://doi.org/10.4324/9781003120452-8> [Hämtad 2025-03-31]
- Bahner, J., *Så nära får ingen gå? En studie om sexualitet, funktionshinder och personlig assistans*, doktorsavhandling, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet, 2016, <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/44376> [Hämtad 2025-03-31]
- Bahner, J., Risky Business? Organizing Sexual Facilitation in Swedish Personal Assistance Services, *Scandinavian Journal of Disability Research*, vol. 18, nr. 2, 2015, s. 164–175, <https://doi.org/10.1080/15017419.2015.1063540> [Hämtad 2025-03-31]
- Bahner, J., Sexual Professionalism: for Whom? The Case of Sexual Facilitation in Swedish Personal Assistance Services, *Disability & Society*, vol. 30, nr. 5, 2015, s. 788–801, <https://doi.org/10.1080/09687599.2015.1021761> [Hämtad 2025-03-31]
- Bahner, J., The Power of Discretion and the Discretion of Power: Personal Assistants and Sexual Facilitation in Swedish Disability Services, *Vulnerable Groups and Inclusion*, vol. 4, 2013, onlinepublicering, <https://doi.org/10.3402/vgi.v4i0.20673> [Hämtad 2025-03-31]
- Bahner, J., Legal Rights or Simply Wishes? The Struggle for Sexual Recognition of People with Physical Disabilities Using Personal Assistance in Sweden, *Sexuality and Disability*, vol. 30, nr. 3, 2012, s. 337–356, <https://doi.org/10.1007/s11195-012-9268-2> [Hämtad 2025-03-31]
- de Wit, W., van Oorsouw, W.M.W.J. och Embregts, P.J.C.M., Sexuality, education and support for people with intellectual disabilities: A systematic review of the attitudes of support staff and relatives, *Sexuality and Disability*, vol. 40, nr. 2, 2022, s. 315–346, <https://doi.org/10.1007/s11195-021-09724-w> [Hämtad 2025-03-31]
- Gartrell, A., Beasel, K. och Becker, C., “We do not dare to love”: Women with disabilities’ sexual and reproductive health and rights in rural Cambodia, *Reproductive Health Matters*, vol. 25, nr. 50, 2017, s. 31–42, <https://doi.org/10.1080/09688080.2017.1332447> [Hämtad 2025-03-31]
- Hameed, S., Maddams, A., Lowe, H., Davies, L., Khosla, R. och Shakespeare, T., From words to actions: Systematic review of interventions to promote sexual and reproductive health of persons with disabilities in low- and middle-income countries, *BMJ Global Health*, vol. 5, 2020, <https://gh.bmj.com/content/bmjgh/5/10/e002903.full.pdf> [Hämtad 2025-03-31]

Hansson, K. och Nordmark, E. (red.), *Att arbeta med delaktighet inom habilitering*, Lund: Studentlitteratur, 2015.

Hart, A., *Röster som vill höras: sexuella erfarenheter, samtycke och samtal bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning*, licentiatavhandling, Malmö: Malmö University Press, 2024, <https://doi.org/10.24834/isbn.9789178775392> [Hämtad 2025-03-31]

Hart, A., Löfgren, C., Carlström, C. och Elmerstig, E., A thin line between consent and abuse: Reflections on sexual experiences among Swedish young adults with intellectual disabilities, *Journal of Intellectual Disabilities*, epub ahead of print, 2024, <https://doi.org/10.1177/17446295241276245> [Hämtad 2025-03-31]

Hart, A., Löfgren, C., Carlström, C., och Elmerstig, E., *Sharing Intimate Stories: Conversations with Support Network About Sexuality and Intimacy Among Young Adults with Intellectual Disabilities in Sweden*, 2024, <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-72209> [Hämtad 2025-03-31]

Häggström-Nordin, E. och Magnusson, C. (red.), *Ungdomar, sexualitet och relationer*, Lund: Studentlitteratur, 2016.

Höglund, B. och Larsson, M., Ethical dilemmas and legal aspects in contraceptive counselling for women with intellectual disability – Focus group interviews among midwives in Sweden, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, vol. 32, nr. 6, nov. 2019, s. 1558–1566, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31397044/> [Hämtad 2025-03-31]

Höglund, B. och Larsson, M., Struggling for motherhood with an intellectual disability—A qualitative study of women’s experiences in Sweden, *Midwifery*, vol. 29, nr. 6, 2013, s. 698–704, <https://doi.org/10.1016/j.midw.2012.06.014> [Hämtad 2025-03-31]

Höglund, B., Lindgren, P. och Larsson, M., Pregnancy and birth outcomes of women with intellectual disability in Sweden: A national register study, *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, vol. 91, 2012, s. 1381–1387, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22881406/> [Hämtad 2025-03-31]

Janeslätt, G., Larsson, M., Wickström, M., Springer, L. och Höglund, B., An intervention using the Parenting Tool-kit “Children – what does it involve?” and the Real-Care-Baby simulator among students with ID – a feasibility study, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, vol. 32, nr. 2, 2019, s. 380–389, <https://doi.org/10.1111/jar.12535> [Hämtad 2025-03-31]

Kulick, D., och Rydström, J., *Sex och funktionshinder i Danmark och Sverige - Hur man hjälper och hur man stjälper*. Lund: Studentlitteratur, 2022.

Kulick, D., och Rydström, J, *Loneliness and its opposite: Sex, disability, and the ethics of engagement*. Durham: Duke University Press, 2015.

Lukkerz, J. *Sexualitet, relationer och familjeliv med personer med funktionsnedsättning*. Ingår i: Socialt och kurativt arbete med personer med funktionsnedsättning / [ed] Thomas Strandberg, Marie Matérne, Camilla Udo, Stockholm: Liber, 2024, s. 128-143

Lukkerz, J., *Sex på rätt sätt: Unga, sexualitet och svensk samtida sexualsyn*, Örebro universitet, 2023, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1725870/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2025-03-31]

Löfgren, L., “Killjoys and Thrilljoys” – A Crip Theoretical Perspective on Sex Education in Special Schools, *Sexuality and Disability*, vol. 42, 2024, s. 765–775, <https://doi.org/10.1007/s11195-024-09845-y> [Hämtad 2025-03-31]

Löfgren, L., Love in Cyberspace: Swedish Young People with Intellectual Disabilities and the Internet, *Scandinavian Journal of Disability Research*, vol. 10, nr. 2, 2008, s. 125–138, <https://doi.org/10.1080/15017410701758005> [Hämtad 2025-03-31]

Löfgren, L. och Ouis, P., “It’s their way of protecting them”: Between care and control in an honor context for youths with intellectual disabilities, *Papers of Social Pedagogy*, vol. 1, nr. 8, 2018, s. 14–35, <https://mau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1401650&dswid=-6502> [Hämtad 2025-03-31]

Löfgren-Mårtenson, C. och Ouis, P., We need “culture-bridges”: Professionals’ experiences of sex education for pupils with intellectual disabilities in a multicultural society, *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, vol. 19, nr. 1, 2019, s. 54–67, <https://doi.org/10.1080/14681811.2018.1478806> [Hämtad 2025-03-31]

Löfgren-Mårtenson, L., Molin, M. och Sorbring, E., H@ssles and Hopes on the Internet: What professionals have encountered in dealing with Internet use and sexuality among youths with intellectual disabilities, *International Papers of Social Pedagogy*, vol. 1, nr. 8, 2018, s. 66–82, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0011.5851> [Hämtad 2025-03-31]

Löfgren-Mårtenson, L., Sorbring, E. och Molin, M., “T@ngled Up in Blue”: Views of parents and professionals on Internet use for sexual purposes among youths with intellectual disabilities’, *Sexuality and Disability*, vol. 33, nr. 4, 2015, s. 533–544.

Löfgren-Mårtenson, L., *Hur gör man?: Om sex- och samlevnadskunskap i särskolan*, Växjö: Argument Förlag, 2009.

Löfgren-Mårtenson, L., “Man kramas mest!” Sexualitet och unga med intellektuell funktionsnedsättning!, i Ungdomar, sexualitet och relationer, red. Elisabet Häggström-Nordin och Chris Magnusson, (Lund: Studentlitteratur, 2016) s. 141—158.

Nelson, B., Odberg Pettersson, K. och Emmelin, M., Experiences of teaching sexual and reproductive health to students with intellectual disabilities, *Sex Education*, vol. 20, nr. 4, 2020, s. 398–412, <https://doi.org/10.1080/14681811.2019.1707652>. [Hämtad 2025-03-31]

Pérez-Curiel, P., Vicente, E., Morán, M.L. och Gómez, L.E., The Right to Sexuality, Reproductive Health, and Found a Family for People with Intellectual Disability: A Systematic Review, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 20, nr. 3, 2023, s. 1587, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9864803/pdf/ijerph-20-01587.pdf> [Hämtad 2025-03-15].

Randell, E., Janeslätt, G. och Höglund, B., A school-based intervention can promote insights into future parenting in students with intellectual disabilities: A Swedish interview study, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, vol. 34, nr. 2, 2021, s. 471–479, <https://doi.org/10.1111/jar.12810>. [Hämtad 2025-03-31]

Sammenslutningen af Unge Med Handicap, *Ligelyst web app*, 2024, <https://sumh.dk/vi-goer/seksualitet/ligelyst-web-app/> [Hämtad 2025-03-13].

Sorbring, E., Löfgren-Mårtenson, L. och Molin, M., Relationships and the Internet: Internet as an area for love, sex and companionship for young people with learning disabilities, i C. Bates (red.), *Sexuality and Learning Disabilities: Practical Approaches to Providing Positive Support*, Brighton: Pavilion Publishing, 2018, s. 133–144.

Thunem, I., Chalachanová, A. och Areskoug Josefsson, K., Personal Assistance Services and Sexual Health in Norway - A Cross-Sectional Study of Disabled People's Experiences and Attitudes Regarding Sexuality and Personal Assistants, *Scandinavian Journal of Disability Research*, vol. 26, nr. 1, 2024, s. 173–188, <https://doi.org/10.16993/sjdr.1090>. [Hämtad 2025-03-31]

Wickström, M., Höglund, B. och Larsson, M., How can sexual and reproductive health and rights be enhanced for young people with intellectual disability? – Focus group interviews with staff in Sweden, *Reproductive Health*, vol. 17, 2020, s. 86, <https://reproductive-health-journal.biomedcentral.com/counter/pdf/10.1186/s12978-020-00928-5.pdf>. [Hämtad 2025-03-31]

Wickström, M., Höglund, B., Larsson, M. och Lundgren, M., Increased risk for mental illness, injuries, and violence in children born to mothers with intellectual

disability: A register study in Sweden during 1999–2012, *Child Abuse & Neglect*, vol. 65, 2017, s. 124–131, <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.01.003>. [Hämtad 2025-03-31]

Webbsidor

Allmänna Arvsfonden, "Föräldraskap på lika villkor – webbkurs", *Allmänna Arvsfonden*, senast uppdaterad 12 mars 2024, <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/foraldraskap-pa-lika-villkor---webbkurs> [Hämtad 2025-03-27].

Allmänna Arvsfonden, "Joni", *Allmänna Arvsfonden*, senast uppdaterad 29 november 2022, <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/joni> [Hämtad 2025-03-27].

Allmänna Arvsfonden, "Stöd på dina villkor - anpassat stöd på teckenspråk", *Allmänna Arvsfonden*, senast uppdaterad 10 november 2023, <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/stod-pa-dina-villkor--anpassat-stod-pa-teckensprak> [Hämtad 2025-03-27].

Allmänna Arvsfonden, "Stöd till föräldrar (nya i Sverige) med psykisk ohälsa/NPF", *Allmänna Arvsfonden*, senast uppdaterad 10 november 2023, <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/stod-till-foraldrar-nya-i-sverige-med-psykisk-ohalsa-npf> [Hämtad 2025-03-27].

Aspa, "Voimaa seksuaalisuudesta (2018–2021): Miten ottaa seksuaalisuus puheeksi asumispalveluissa", *Aspa*, <https://www.aspa.fi/kehittamistoiminta/kehittamistuloksia/voimaa-seksuaalisuudesta/> [Hämtad 2025-03-13].

Autism Sverige, Upptäck webbkursen "Sex, lust och självbestämmande", *Autism Sverige*. <https://www.autism.se/aktuellt/upptack-webbkursen-sex-lust-och-sjלבbestammande/> [Hämtad 2025-04-08].

Bosse, "Psykosocial habilitering för vuxna", *BOSSE stöd, råd och kunskapscenter*, <https://www.bosse-kunskapscenter.se/> [Hämtad 2025-03-28].

BrOM, "Utbildning ger stöd att lämna våldsamma relationer", *Brottsoffermyndigheten*, publicerad 2 december 2024. <https://www.brottsoffermyndigheten.se/om-oss/aktuellt/nyheter/utbildning-ger-stod-att-lamna-valdsamma-relationer/> [Hämtad 2025-03-28].

DART, Kommunikationsknippa – SRHR, *Västra Götalandsregionen*, senast uppdaterad 23 november 2019. <https://www.vgregion.se/ov/dart/fardigt-material/vard/bildstod-k-l/kommunikationsknippa---srhr/> [Hämtad 2025-03-31].

Digivi, "Välkommen till Digivi", *Digivi*, <https://digivi.nu/digivi> [Hämtad 2025-03-28].

Disability Resources, "Sexuality and Disability: Comprehensive Guide & Resource Directory", *Aspa*, 2025, <https://www.disabilityresources.org/sex.html> [Hämtad 2025-03-11].

Ds 2008:23 "FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning". Socialdepartementet.
<https://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fn-s-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823/> [Hämtad 2025-03-31].

EASPD, "Access to Sexual and Reproductive Rights for People with Disabilities: Challenges and Perspectives in Education", *European Association of Service Providers for Persons with Disabilities*. 2024, <https://easpd.eu/events-detail/giaff4id-closing-conference/> [Hämtad 2025-03-14].

EASPD, "GIAff4ID-Games for Improving Affectivity in Youngsters with Intellectual Disabilities", *European Association of Service Providers for Persons with Disabilities*, 2023, <https://easpd.eu/project-detail/giaff4id-games-for-improving-affectivity-in-youngsters-with-intellectual-disabilities/> [Hämtad 2025-03-14].

EESC, "Sexual and reproductive health rights of women with disabilities: Discrimination running high", *The European Economic and Social Committee*, <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/sexual-and-reproductive-health-rights-women-disabilities-discrimination-running-high> [Hämtad 2025-03-28].

Eskilstuna kommun, "Heja sexualkunskap", *Eskilstuna kommun*, 2024, <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/utbildningar/heja-sexualkunskap> [Hämtad 2025-03-25].

Eskilstuna kommun, "Vip-programmet", *Eskilstuna kommun*, 2024, Hämtad från <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/utbildningar/vip-programmet> [Hämtad 2025-03-25].

Folkhälsomyndigheten, Kunskapsunderlag om SRHR, *Folkhälsomyndigheten*, senast uppdaterad 21 februari 2023. Hämtad från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/sexuell-halsa-hivprevention/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter/vart-uppdrag-inom-srhr-området/kunskapsunderlag-om-srhr/> [Hämtad 2025-03-31].

Funktionshindersguiden, Sexualitet, *Region Stockholm: Habilitering och Hälsa*, senast uppdaterad den 22 april 2024. Hämtad från <https://www.funktionshindersguiden.se/barn/halso--sjukvard-och-tandvard/sexualitet/> [Hämtad 2025-03-31].

Funktionsrätt Sverige, ”Föräldraskap på lika villkor”, Funktionsrätt Sverige, senast uppdaterad 2024, <https://funktionsratt.se/vi-paverkar/projekt/foraldraskap-pa-lika-villkor/> [Hämtad 2025-03-27].

Funktionsrätt, ”Makten är min”, *Funktionsrätt Sverige*. <https://funktionsratt.se/vi-paverkar/projekt/avslutade-projekt/makten-ar-min/> [Hämtad 2025-03-28].

Funktionsrätt, ”Min sexualitet – min rätt”, *Funktionsrätt Sverige*, <https://funktionsratt.se/vi-paverkar/projekt/avslutade-projekt/min-sexualitet-min-ratt/> [Hämtad 2025-03-28].

Funktionsrätt, ”Om nätverket SRHR & funktionsrätt”, *Funktionsrätt Stockholms län*, <https://funktionsrattstockholmslan.se/om-natverket-srhr-funktionsratt/> [Hämtad 2025-03-28].

Funktionsrätt, ”Välkommen till Funktionsrätt Sveriges utbildningsportal”, *Funktionsrätt Sverige*. https://funktionsratt.learnify.com/core/login?ReturnUrl=%2fportal%2fpage%2fma-kten_ar_min [Hämtad 2025-03-28].

Göteborgs stad, ”Styrande dokument i Göteborgs Stad”, *Göteborgs stad*, <https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-och-politik/styrande-dokument-i-goteborgs-stad> [Hämtad 2025-03-25].

Göteborgs Stad, ”Webbutbildning om SRHR i kommunala verksamheter – Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter”, *Göteborgs stad*, <https://srhrbgstad.goteborgsregionen.se/> [Hämtad 2025-02-25].

Inclusive Futures, *Improving access to family planning for people with disabilities*, 2022, <https://inclusivefutures.org/access-to-family-planning/> [Hämtad 2025-03-10].

IPPF, *About WISH. Leaving no one behind*, 2024, <https://www.ippf.org/about-wish> [Hämtad 2025-03-10].

Lääkäriin Sosiaalinen Vastuu – Läkarens Sociala Ansvar, *Kenia*, 2025, <https://lsv.fi/toiminta/kehitysyhteistyö/kenia/> [Hämtad 2025-03-11].

Malmö stad, Sexuell hälsa, *Malmö stad*, senast uppdaterad 22 februari 2022. Hämtad från <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Sexuell-halsa.html> [Hämtad 2025-03-25].

MyRight, *Om MyRight*, 2023, <https://myright.se/om-myright/> [Hämtad 2025-03-14].

NFSS, *Om NFSS*, 2025, <https://www.nfss.no/om-oss> [Hämtad 2025-03-13].

Nordens välfärdscenter, *Seminarium om sexualitet och funktionsnedsättning bröt tabun*, 2017, <https://nordicwelfare.org/nyheter/seminarium-om-sexualitet-och-funktionsnedsattning-brot-tabun/> [Hämtad 2025-03-13].

Norwegian Centre for Human Rights, *Training Workshop on Disability and SOGI*. University of Oslo, 2021 <https://www.jus.uio.no/> [Hämtad 2025-03-13].

Nytida, *Våga prata om sex i LSS- och Sol-verksamheter*, <https://nytida.se/om-oss/nytidas-digitala-seminarier/vaga-prata-om-sex-i-lss-och-sol-verksamheter/> [Hämtad 2025-02-25].

Outsiders Trust, *Outsiders: Peer Support and Dating for Disabled People*, 2025, <https://outsiders.org.uk/> [Hämtad 2025-03-11].

Regeringen, Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031, *Regeringen*, publicerad 29 september 2021. Hämtad från [Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-2021-2031/) [Hämtad 2025-03-31].

Regeringsbeslut, S2021/06595, Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031, *Socialdepartementet*, Hämtad från <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2021/09/informationsmaterial-strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-under-20212031/> [Hämtad 2025-03-31].

Region Stockholm: Habilitering och Hälsa, *Funka olika - podden om livet med funktionsnedsättning*, <https://www.habilitering.se/kunskap-och-stod/podden-funka-olika/> [Hämtad 2025-03-25].

Region Stockholm: Habilitering och Hälsa, *Sexualitet*, 2024, <https://www.funktionshindersguiden.se/barn/halso--sjukvard-och-tandvard/sexualitet/> [Hämtad 2025-03-25].

Region Uppsala, SUF-kunskapscentrum, *Region Uppsala*. Hämtad från <https://regionuppsala.se/suf-kunskapscentrum/> [Hämtad 2025-03-31].

RFSL, ”Funkisprojektet”, *RFSL*. https://www.rfsl.se/wp-content/uploads/2019/05/JobbaVidare_funkh..pdf [Hämtad 2025-03-28].

RFSL, ”Jag är berättaren”, *RFSL Stockholm*. <https://rfslstockholm.se/jag-ar-berattaren/> [Hämtad 2025-03-28].

RFSU, ”Fortbildning för skolpersonal i anpassad skola”, *RFSU*, senast uppdaterad 2 april 2024, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/kurser-utbildningar/fortbildning-for-skolpersonal/> [Hämtad 2025-03-27].

RFSU, ”Lusten ser inga hinder”, *RFSU*. <https://www.rfsu.se/engagera-dig/vara-kampanjer/lusten-ser-inga-hinder/> [Hämtad 2025-04-08].

RFSU, ”Min sexualitet – min rätt”, *RFSU*. <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/i-sverige/projekt-och-samarbeten/min-sexualitet-min-ratt/> [Hämtad 2025-03-28].

RFSU, ”Sex för alla”, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/> [Hämtad 2025-03-27].

RFSU, ”Sex för Allas materialbank”, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/sexforalla-materialbank/> [Hämtad 2025-03-27].

RFSU, ”Sex i rörelse”, *RFSU*. Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/senaste-stockholm/sexualupplysning/sex-i-rorelse/> [Hämtad 2025-03-28]

RFSU, ”Sexualupplysning för Alla (SUFA)”, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/boka-utbildning/sexualupplysning-for-alla/> [Hämtad 2025-03-27].

RFSU, ”Spektrum: Sex”, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/var-projektverksamhet/spektrum-sex/> [Hämtad 2025-03-27].

RFSU, ”SRHR-Nätverk för personal inom Anpassad skola och LSS”, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/boka-utbildning/srhr-natverk-lss/> [Hämtad 2025-03-27].

RFSU, ”Teckna sex”, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/senaste-stockholm/sexualupplysning/teckna-sex/> [Hämtad 2025-03-27].

RFSU, ”Äkta man”, *RFSU*, Hämtad från <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/nara-dig/lokalforeningar/senaste-stockholm/sexualupplysning/akta-man/> [Hämtad 2025-03-27].

Riksbankens Jubileumsfond, *Sexualitet, genus och unga intellektuell funktionsnedsättning - utmaningar i ett mångkulturellt samhälle*, 2016, <https://www.rj.se/bidrag/2016/sexualitet-genus-och-unga-intellektuell-funktionsnedsattning---utmaningar-i-ett-mangkulturellt-samhalle/> [Hämtad 2025-03-06].

Riksrevisionen, Otydlig styrning av funktionshinderpolitiken, *Riksrevisionen*, senast uppdaterad 5 december 2024. Hämtad från: <https://www.riksrevisionen.se/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv/2024-12-05-otydlig-styrning-av-funktionshinderspoltiken.html> [Hämtad 2025-03-31].

- RSF, "Förstudien – Relationer som funkar", *Relationer som funkar*, <https://www.relationersomfunkar.se/resurs/forstudien/> [Hämtad 2025-03-28].
- RSF, "Nära, ömsesidiga relationer som funkar", *Relationer som funkar*, <https://www.relationersomfunkar.se/> [Hämtad 2025-03-28].
- RSF, "Tårtan", *Relationer som funkar*, <https://www.relationersomfunkar.se/tartan/> [Hämtad 2025-03-28].
- SAR, *Stichting Alternatieve Relatiebemiddeling*, 2025, <https://www.stichtingsar.nl/> [Hämtad 2025-03-11].
- Sex i rörelse, "Om sex, funktion och att bryta mot normen", *RFSU Stockholm*. Hämtad från <https://sexirorelse.se/> [Hämtad 2025-03-28]
- SHADA, *Sexual Health and Disability Alliance*, 2025 <https://shada.org.uk/> [Hämtad 2025-03-11].
- Sida, *Sidas arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter*, 2023, <https://www.sida.se/sida-i-varlden/teman/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter> [Hämtad 2025-03-10].
- Simonsson, N., och Vrba, Z., "Privatliv", <https://www.mittprivatliv.se/> [Hämtad 2025-03-28].
- Skolinspektionen, *Sexualitet, samtycke och relationer i högstadiet i den anpassade grundskolan*, <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-granskningar/sexualitet-samtycke-och-relationer-i-hogstadiet-i-den-anpassade-grundskolan/> [Hämtad 2025-03-25].
- Socialpedagogiska skolmyndigheten, *Finns det material om sexualitet, samtycke och relationer för elever med intellektuell funktionsnedsättning?*, <https://www.spsm.se/stod-och-rad/fraga-en-radgivare/fragor-och-svar/finns-det-material-om-sexualitet-samtycke-och-relationer-for-elever-med-intellektuell-funktionsnedsattning/> [Hämtad 2025-03-25].
- Skolverket, *Sexualitet, samtycke och relationer*, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sexualitet-samtycke-och-relationer> [Hämtad 2025-03-25]
- Springer, *Sexuality and Disability: A Journal Devoted to the Psychological and Medical Aspects of Sexuality in Rehabilitation and Community Settings*, n.d., <https://link.springer.com/journal/11195> [Hämtad 2025-03-14].
- Stiftelsen DAM, *Vi må snakke om seksualitet*, 2024, <https://dam.no/prosjekter/ma-snakke-seksualitet/> [Hämtad 2025-03-13].

SUMH, Ligelyst web app, *Sammenslutningen af Unge med Handicap*, 2024. Hämtad från <https://sumh.dk/vi-goer/seksualitet/ligelyst-web-app/> [Hämtad 2025-03-31].

Touching Base, *About Us*, 2025, <https://www.touchingbase.org/> [Hämtad 2025-03-11].

UngFunk, *UngFunk: Om oss*, 2025, <https://ungefunksjonshemmede.no/om-oss> [Hämtad 2025-03-13].

Uppsala kommun Omsorgsnämnden, *Goda relationer: En vägledning om sexualitet, känslor och bemötande för dig som arbetar i en LSS-verksamhet*, Uppsala kommun, 2018, Hämtad från https://utforarevard.upsala.se/contentassets/c1317c2852094b5cad4556d7689cf82/relationer-kanslor-och-sexualitet/4494_goda_relationer_en_vagledning_webb.pdf [Hämtad 2025-03-31].

Verktyslådan, Sexualitet, samtycke och relationer, *Helsingborgs stad*. Hämtad från <https://verktysladanhb.se/sex-och-relationer/> [Hämtad 2025-03-31].

VIA University College, *Seksualvejledning*, 2025, <https://www.via.dk/efter-og-videreuddannelse/uddannelsesstilbud/retninger/seksualvejledning> [Hämtad 2025-03-11].

Vårdgivarwebben, Förstå familjen, *Västra Götalandsregionen*, senast uppdaterad 29 januari 2025. Hämtad från [Förstå familjen - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen](#) [Hämtad 2025-03-31].

Väestöliitto, *Guide to Sexual and Reproductive Health and Rights*, 2024, <https://www.vaestoliitto.fi/verkojulkaisut/guide-to-sexual-and-reproductive-health-and-rights/#publication-content> [Hämtad 2025-03-11].

Västra Götalandsregionen, *Sex på arbetstid – en podcast för dig som jobbar inom vården*, 2025, <https://www.vgregion.se/halsa-och-varld/varldgivarwebben/amnesomraden/kunskapscentrum-for-sexuell-halsa/utbildningar/sex-pa-arbetstid/> [Hämtad 2025-03-31].

WeMove Europe, “Stoppa påtvingad sterilisering i EU nu!”, *YouMove Europe*. Hämtad från <https://action.wemove.eu/sign/202203-end-forced-sterilisation-in-the-eu-now-petition-SV> [Hämtad 2025-03-28]

Podcasts

Habilitering och Hälsa, *Funka olika – Podden om livet med funktionsnedsättning*, Region Stockholm, <https://www.habilitering.se/kunskap-och-stod/podden-funka-olika/> [Hämtad 2025-03-31].

PodBean, *Sex på arbetstid – en podcast för dig som jobbar inom vården*, 2025,
<https://sexpaarbetstid.podbean.com/> [Hämtad 2025-03-31].

Bilaga 1. Sammanställning av goda exempel

Vad	Beskrivning	Länk
Stödmaterial och utbildningar		
Föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning - Stöd till Socialtjänsten för att identifiera och ge stöd till barn och familj	Ett stödmaterial som beskriver hur socialtjänsten kan ge stöd till barn och familjer där en eller båda föräldrarna har en intellektuell funktionsnedsättning.	https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-6-9092.pdf
Förstå familjen	Ett verktyg för yrkesverksamma, framför allt inom mödra- och barnhälsovården, som möter föräldrar med olika kognitiva svårigheter.	Förstå familjen - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen
Bildstöd - Kommunikationsknippa - SRHR	Enheten DART inom Västra Götalandsregionen har bildstöd med enkel text på olika språk för information och kommunikation inom hälso- och sjukvård och tandvård.	https://www.vgregion.se/ov/dart/fardigt-material/vard/bildstod-k-l/kommunikationsknippa---srhr/
Bildstöd - Kommunikationsknippa - HBTQ	Enheten DART inom Västra Götalandsregionen har bildstöd med enkel text på olika språk för information och kommunikation inom hälso- och sjukvård och tandvård.	https://www.vgregion.se/ov/dart/fardigt-material/vard/bildstod-k-l/kommunikationsknippa---hbtq/
Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan – webbkurs	Webbkurs för lärare i grundskolan för att arbeta med frågor om identitet, hälsa, jämställdhet, normer, sexualitet och relationer i anpassade grundskolan.	Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade grundskolan – webbkurs - Skolverket
Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade gymnasieskolan – webbkurs	Webbkurs för lärare i gymnasiet för att arbeta med frågor om identitet, hälsa, jämställdhet, normer, sexualitet och relationer i ämnesundervisningen i anpassade gymnasieskolan.	Sexualitet, samtycke och relationer i anpassade gymnasieskolan – webbkurs - Skolverket
Webbutbildning om SRHR i kommunala verksamheter – Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	Webbutbildning om SRHR i kommunala verksamheter	https://srhr.gbgstad.goteborgsregionen.se/

Våga prata om sex i LSS- och Sol-verksamheter	Digitalt seminarium som riktar sig till yrkesverksamma	https://nytida.se/om-oss/nytidas-digitala-seminarier/vaga-prata-om-sex-i-lss-och-sol-verksamheter/
Goda relationer	Vägledning om sexualitet, känslor och bemötande för personer arbetar i en LSS-verksamhet	https://utforarevard.uppsala.se/contentassets/c1317c2852094b5cad4556d7689cf82/relationer-kanslor-och-sexualitet/4494_goda_relationer_en_vagledning_webb.pdf
SUFA, Sexualupplysning för Alla	Utbildning och metodstöd i RFSUs sexualupplysning för elever samt fortbildning för skolpersonal i anpassad skola i hur man kan undervisa i kunskapsämnet sexualitet, samtycke och relationer.	https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/naradig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/boka-utbildning/sexualupplysning-for-alla/
Tårtan	Tårtan är en modell för att förstå och strukturera arbetet med nära relationer, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.	https://www.relationersomfunkar.se/tartan/
Sex, lust och självbestämmande	Webbkurs för att stärka sexuella rättigheter och främja sexuell hälsa för personer med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom, samt motverka diskriminering kopplad till dessa faktorer.	https://www.autism.se/aktuellt/upptack-webbkursen-sex-lust-och-sjלבbestammande/
Makten är min	En utbildning som särskilt riktar sig till kvinnor och icke-binära för att få hjälp att upptäcka sin våldsutsatthet och ta sig ur destruktiva förhållanden.	https://funktionsratt.lernify.com/core/login?ReturnUrl=%2fportal%2fpage%2fmakten_ar_min
VIP-programmet	En hälsofrämjande utbildning för dig som är ung eller vuxen, bor i Eskilstuna och har funktionsnedsättning	https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/utbildningar/vip-programmet
Heja sexualkunskap	Kurs för vuxna, som bor i Eskilstuna kommun och har ett normbrytande, intellektuellt funktionssätt. På kursen lär man sig bland annat om kroppen, relationer och sexualitet.	https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/utbildningar/heja-sexualkunskap

Podcasts		
Funka olika	Habilitering och Hälsa i Region Stockholm har podden <i>Funka olika</i> , om livet med funktionsnedsättning	https://www.habilitering.se/kunskap-och-stod/podden-funka-olika/
Sex på arbetstid	Sex på arbetstid görs av Kunskapscentrum för sexuell hälsa, Västra Götalandsregionen. En podcast om sex och sexuell hälsa som vänder sig till yrkesverksamma.	https://sexpaarbetstid.podbean.com/
Webbplatser		
Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	KSH driver tillsammans med Göteborgsregionen utbildning, webbplatsen SRHR.se. Hemsidan vänder sig till alla som arbetar med sexualitet och hälsa, men främst till de som jobbar inom hälso- och sjukvård, skola eller fritidsverksamhet.	https://srhr.se/
SUF - Kunskapscentrum	Arbetar med att utveckla och sprida kunskap för stöd till familjer där någon förälder har intellektuell funktionsnedsättning (IF) eller andra kognitiva svårigheter som kan påverka föräldraförmågan.	https://regionuppsala.se/suf-kunskapscentrum/
Funktionshindersguiden	Habiliteringens resurscenter inom Habilitering och Hälsa i Region Stockholm. I Funktionshindersguiden har regionen samlat information om sexualitet på ett ställe, där tips om böcker och material, mötesplatser, mottagningar och olika webbplatser presenteras.	https://www.funktionshindersguiden.se/baron/halso-sjukvard-och-tandvard/sexualitet/
Helsingborgs Verktygslåda	Webbplats som bland annat innehåller en samling av tillgängligt lektionsmaterial inom ämnesområdet sexualitet, samtycke och relationer för olika årskurser i grundskolan och gymnasium samt den anpassade grundskolan och gymnasiet.	https://verktygsladan.hbg.se/sex-och-relationer/
Sex för allas materialbank	Materialbank med framtaget material för Sex för Allas målgrupp och för personal som möter målgruppen.	https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/naradig/lokalforeningar/rfsu-malmo/sexforalla/sexforalla-materialbank/

Appar		
DigiVi	Webb-app som gör det möjligt för fler att hitta vänner, umgås eller dejta på nätet. DigiVi är skapat för att fungera särskilt bra för personer som har intellektuell funktionsnedsättning, men appen är öppen för alla som har en funktionsnedsättning.	https://www.relationersomfunkar.se/digivi/
Privatliv	Privatliv är en app som handlar om kroppen, känslor, relationer och sex. Riktat sig till ungdomar och unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning.	https://www.mittprivatliv.se/